

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Вищого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі»
08 липня 2015 року № 152-Н
Форма № П-4.04

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

**Факультет харчових технологій,
готельно-ресторанного і туристичного бізнесу
Денна форма навчання**

Кафедра туристичного та готельного бізнесу

Допускається до захисту

Завідувач кафедри

Г. П. Скляр
(підпис, ініціали та прізвище)

«__» _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

***на тему: «Розвиток туризму у Івано-Франківській області: стан та
перспективи»***

***зі спеціальності 242 «Туризм»
освітня програма «Туризм» ступеня бакалавра***

Виконавець роботи Бичова Любов Миколаївна
(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
(підпис, дата)

Науковий керівник доцент Карпенко Ніна Миколаївна
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

_____
(підпис, дата)

Полтава – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ПЕРЕДУМОВИ ТА ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	6
1.1 Соціально-економічні чинники розвитку туризму в регіоні	6
1.2 Природно-ресурсна база розвитку туризму в регіоні	16
1.3 Історико-культурні ресурси регіону як чинник розвитку туристичної діяльності	25
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	36
2.1 Організація туристичної діяльності в регіоні	36
2.2. Особливості розвитку туристичної інфраструктури в регіоні	46
2.3. Основні напрями удосконалення розвитку туризму в регіоні	62
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75

ВСТУП

Актуальність дослідження. Регіони України володіють багатим рекреаційно-туристичним потенціалом, який за умови ефективного використання, здатний не лише стимулювати туристично-рекреаційні процеси, а й дати поштовх для розвитку всієї вітчизняної економіки.

Туристична сфера є однією з найбільш динамічних галузей багатьох національних та глобальної економіки. Вагомість туристичної галузі підтверджується зростанням прямих та опосередкованих внесків від туристичної діяльності в економіку країн та світову економіку загалом. В Україні з її потужним ресурсним потенціалом, регіональною диференціацією та низкою складних соціально-економічних та політичних проблем, туристична галузь може відіграти важливу роль в активізації міжрегіональних комунікацій, симулюванні розвитку регіональних соціально-економічних систем, наповненні бюджету за рахунок притоку в'їзних туристів, що загалом сприятиме підвищенню іміджу держави на міжнародній арені. Кожен регіон нашої держави повинен розробити та реалізувати регіональні стратегії та програми розвитку туризму на найближчу перспективу у відповідності до тих стратегічних напрямів, які були визначені стратегією розвитку туризму та курортів в Україні на період до 2026 року. Тому дослідження чинників, сучасних тенденцій та проблем розвитку туризму в окремих регіонах набуває в сучасних умовах все більшої актуальності.

В сучасних умовах розвитку вітчизняної туристичної галузі, Карпатський регіон, до складу якого входить Івано-Франківська область, займає провідне місце не лише на ринку внутрішнього міжрегіонального туризму, цей регіон є одним з найбільш відвідуваних в Україні іноземними туристами. У той же час, в сучасних умовах, регіональний туристично-рекреаційний комплекс має низку серйозних проблем: низька якість

туристично-рекреаційних послуг, недосконалість інфраструктури, високий рівень зносу основних фондів, стагнація розвитку внутрішнього і в'їзного туризму. Існуючі проблеми потребують детального вивчення, аналізу, вироблення стратегії управління туристичною галуззю і системи заходів для їх вирішення.

Регіональним аспектам туристичної галузі та основним напрямам подальшого розвитку внутрішнього й в'їзного туризму в Україні присвячені праці вітчизняних науковців: О. Бейдика, С. Гласюк, О. Любіцевої, Ю.Карпенка, В. Кіптенко, В. Кифяка, М. Мальської, Г. Скляра[39] та інших, а актуальні питання розвитку туристичної галузі Івано-Франківської області відображені в працях А. Гуменюк [14], Т. Маланюк [37], Н. Паньків [42], Ю.Зінько [24], М. Рутинського [52] та інших.

Мета дослідження: дослідити чинники, сучасний стан та перспективи розвитку туризму в Івано-Франківській області.

Для досягнення поставленої мети були визначені наступні завдання:

- дослідити соціально-економічні чинники розвитку туризму в регіоні;
- вивчити природо-ресурсну базу розвитку туризму в регіоні;
- охарактеризувати історико-культурні ресурси регіону та з'ясувати їх роль в забезпеченні розвитку туристичної діяльності;
- дослідити організацію розвитку туризму в регіоні
- дослідити сучасний стан розвитку туристичної інфраструктури в регіоні;
- визначити основні напрями удосконалення розвитку туризму в регіоні.

Об'єктом дослідження є процеси формування й розвитку туризму в Івано-Франківській області.

Предметом дослідження є чинники, сучасні тенденції, проблеми та основні напрями удосконалення розвитку туризму в Івано-Франківській області.

Для реалізації поставленої мети та вирішення поставлених завдань у

бакалаврській роботі було використано комплекс наукових методів і прийомів – системного аналізу, синтезу, порівняння, статистичний та графічний.

Галуззю застосування результатів дослідження є практична діяльність підприємств сфери туризму. Запропоновані у роботі теоретичні і методичні рекомендації створюють об’єктивне підґрунтя для подальшого розвитку туризму в Івано-Франківській області.

Апробація результатів бакалаврської дипломної роботи здійснювалась шляхом оприлюднення основних її положень на студентських наукових конференціях та під час роботи кафедрального круглого столу студентів та аспірантів «Туризм і молодь – 2019». Опубліковано тези за темою: «Туристичні ресурси як чинник регіонального розвитку » (2019 р.)».

Структура роботи. Бакалаврська робота складається із вступу, двох розділів, висновків, додатків та переліку використаних інформаційних джерел. Зміст основної частини викладено на 83 сторінках друкованого тексту(не враховуючи додатки). Робота містить 15 таблиць, 6 рисунків, 5 додатків. Список використаних інформаційних джерел включає 63 найменування.

РОЗДІЛ 1 ПЕРЕДУМОВИ ТА ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

1.1 Соціально-економічні чинники розвитку туризму в регіоні

В умовах формування ринкової економіки регіональна раціоналізація господарської структури стає нагальною проблемою сьогодення. Важливе місце відводиться аналізу ефективності розвиток рекреаційної діяльності. Оскільки рекреація як специфічна система являє собою складне утворення, то як ціле вона постає перш за все у відносинах з оточуючим середовищем: політичним, економічним, соціальним, екологічним тощо. Зовнішній світ активно впливає на рекреаційну діяльність, в одних випадках відкриваючи перед нею широкі можливості, в інших – загрожуючи новими небезпеками.

Івано-Франківська область має реальні передумови для інтенсивного конкурентоспроможного розвитку туризму. Саме дана складова господарства області може стати своєрідним каталізатором її економічного розвитку. Пріоритетними у виборі регіону дослідження постали такі його специфічні риси: вдале економіко-географічне положення, значне ресурсне різноманіття, густа мережа шляхів сполучення, чисельні атрактивні об'єкти, та при всьому зазначеному – невідповідність існуючої ситуації в дослідженні стійкій тенденції до росту показників розвитку туризму на даній території.

Виступаючи складовою господарського комплексу Івано-Франківської області, туристична галузь в області, перш за все, покликана вирішувати важливі соціальні завдання, пов'язані з вихованням, оздоровленням та освітою, розширенням кругозору тощо (рис. 1.1.1).

Рис. 1.1.1. Соціальні завдання, які вирішує галузь туризму в Івано-Франківській області [2]

Туристична галузь сьогодні є, з одного боку, сукупністю суспільних відносин, що виникають при провадженні туристичної діяльності, тобто при виробництві, розподілі, обміні та споживанні туристичних послуг, її вивчає економічна теорія, а з іншого боку - це складова народногосподарського комплексу країни як каталізатора економічного зростання.

Не менш важливе значення має туристична галузь і для забезпечення економічного зростання. Її основні економічні функції та завдання відображені на рис. 1.1.2 та 1.1.3. Їх основний зміст полягає у: розробці та реалізації туристичних продуктів, що являють собою комплекс послуг, які послідовно надаються туристам у процесі їх обслуговування; ефективному використанні та розвитку загальної й спеціальної туристичної інфраструктури; створенні нових робочих місць та сприяння зайнятості населення; наповненні бюджету різних територіальних рівнів, підвищенню доходів населення тощо.

Івано-Франківська область розташована на південному заході України, на стику двох великих природно-географічних об'єктів – Східноєвропейської рівнини та Східних Карпат.

Рис. 1.1.2. Економічні функції туристичної діяльності [21]

Рис. 1.1.3. Економічні завдання туристичної галузі [21]

Область межує із Закарпатською, Львівською, Тернопільською та Чернівецькою областями України. На крайньому півдні має державний кордон протяжністю 50 км з Марамурським повітом Республіки Румунія. Територія області складає 13,9 тис. кв. км (2,3 % площі території України). За цим показником область займає 22 місце серед інших областей держави.

Менші за площею тільки Чернівецька, Закарпатська та Тернопільська області. Відстань від Івано-Франківська до Києва: залізницею – 716 км; шосейними дорогами – 614 км. Відстані до найближчих економічних центрів Європи складають до: Берліна – 990 км, Будапешту – 650 км, Бухаресту – 720 км, Варшави – 530 км, Відня – 840 км, Праги – 900 км. (рис. 1.1.4.) [25].

Рис. 1.1.4. Географічне розташування Івано-Франківської області [54]

За адміністративним поділом область включає 14 районів, 15 міст, у тому числі 6 обласного значення, 24 селища міського типу, 765 сільських населених пунктів. В Додатку А відображено картосхему адміністративного устрою Івано-Франківської області Відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 11.08.1995 р. № 647, від 03.04.1996 р. № 398, від 24.01.2001 р. №47, від 28.10.2004 р. № 1430, від 01.02.2006 р. № 85, від 17.10.2013 р. № 757 – 240 населеним пунктам області надано статус гірських [47].

Безумовно, що однією з найважливіших передумов розвитку туризму на певній території є населення, що одночасно виступає і як середовище розвитку, формуючи разом із природою й економікою цілісну територіальну соціально-економічну систему, і як суб'єкт туристичної діяльності.

За даними Всеукраїнського перепису населення станом на 5 грудня 2001 року в області нараховувалось 1409,7 тис. осіб, а станом на 01.01.2020 року - 1368,1 осіб, таким чином за 19 років чисельність населення області скоротилась на 41,6 тис. осіб або майже на 3,0%. Динаміка чисельності населення Івано-Франківської області за останні 20 років відображена на рисунку 1.1.5

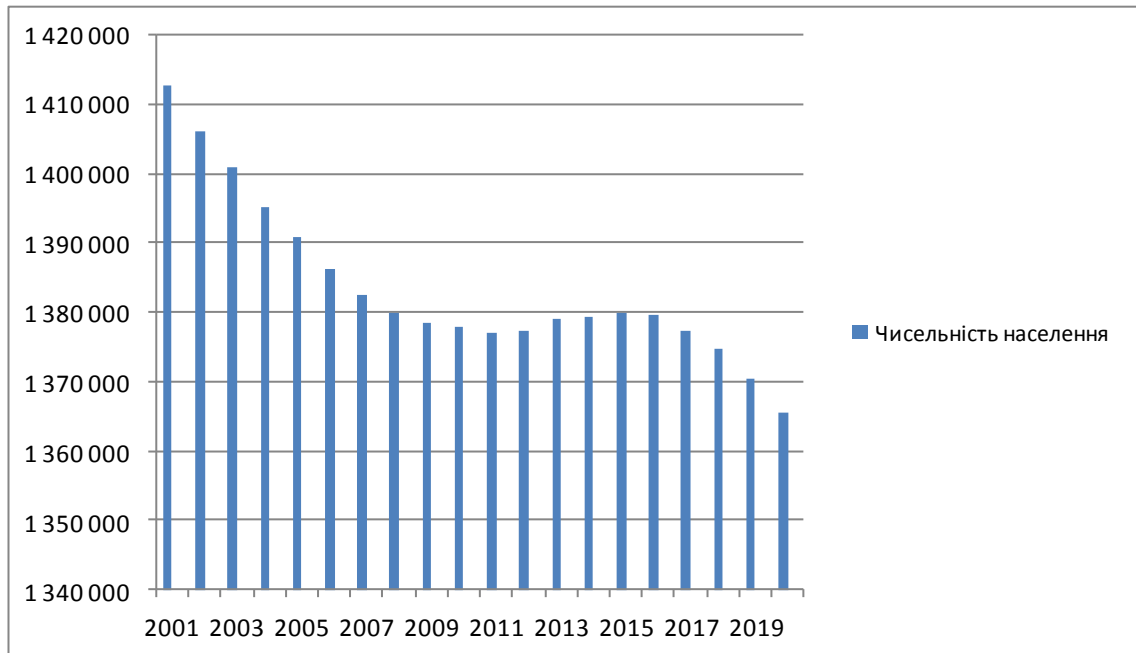

Рис. 1. 1. 5. Чисельність населення Івано-Франківської області за 2001-2020 рр.[13]

Як свідчать дані рисунка 1.1.5., найбільша чисельність населення у Івано-Франківській області спостерігалась у 2001 році – 1412655 осіб. За 20 років кількість постійного населення в регіоні зменшилась майже на 48 тис. осіб. Таким чином, хоча область відноситься до регіонів з найвищими показниками народжуваності в країні, в ній теж простежується чітка тенденція до зменшення чисельності населення, що, насамперед, зумовлено відсутністю природного приросту населення.

У міських поселеннях проживали 606,8 тис. осіб (44,4%), у сільській місцевості – 761,3 тис. (53,6%). Упродовж 2019 року чисельність населення області зменшилася на 5,1 тис. осіб. Такі зміни відбулися за рахунок природного скорочення (на 5,4 тис. осіб), водночас зафіксовано міграційний

приріст (на 0,3 тис. осіб) [25].

Серед міст та районів області рівень природного скорочення коливався від 13,4 особи на 1000 осіб наявного населення у Рогатинському районі до 0,3 особи у Яремчанській міській раді. Природний приріст населення у 2019 році було зафіксовано лише в Івано-Франківській міськраді (187 осіб або 0,7 особи) та у Верховинському районі (6 осіб або 0,2 особи на 1000 осіб).

Упродовж 2019 року в області народилося 12,1 тис. малюків, 17,5 тис. осіб померло. На 100 померлих в області припадає 69 живонароджених проти 53 в середньому по державі. Порівняно з 2018 роком кількість живонароджених зменшилась на 4,1%, померлих – збільшилась на 0,6%.

Рівень народжуваності коливався від 6,7 осіб на 1000 осіб наявного населення у м. Коломиї до 12,5 осіб у Верховинському районі, смертності – від 8,6 осіб на 1000 осіб наявного населення у Івано-Франківській міській раді до 20,8 осіб у Рогатинському районі.

У 2019 році до області прибуло 16,6 тис. осіб, вибуло – 16,3 тис. Внаслідок міграційного руху в усіх містах обласного значення та районах, крім міст Івано-Франківська, Калуша та Коломиї, спостерігалось міграційне скорочення населення [25].

Частка українців у загальній чисельності постійного населення області за даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року складала 97,5 %. [18].

Як свідчать дослідження, статевий склад населення території не має прямого практичного впливу на інтенсивність розвитку рекреаційно-туристичних процесів. Невиправданим є припущення, що рівне співвідношення за статтю або перевага чоловічого чи жіночого населення в регіоні сприятливо або несприятливо відображаються на розвитку туризму. Більш вагомим виявляється вплив на розвиток туристичних процесів вікової структури населення. Низький рівень народжуваності поглиблює процес „старіння” населення, а демографічна ситуація в країні, соціальний клімат у середовищі проживання (перебування) туристів, міграційна рухливість і ряд

інших процесів загалом залежить від молоді [2].

Уявлення про можливості масового туризму наближено дає співвідношення показників економічно активного і неактивного населення в країні. Якщо переважає економічно неактивне населення, то можна зробити висновок про те, що масового споживача туристських послуг у цій країні немає. Але й у тих країнах, де переважає економічно активне населення, реальна картина можливостей туризму не настільки однозначна. Найкращі умови масового туризму в тих країнах, де в структурі зайнятості домінує невиробнича сфера, точніше, сфера послуг. Люди, зайняті в ній, мають більш високий рівень загальної і професійної освіти, їх відрізняє знання іноземних мов і високий ступінь соціально-психологічної і просторово-тимчасової мобільності. Вони, як правило, є головними споживачами туристських послуг. У Івано-Франківській області економічно активне населення (у віці 15-70 років) у 2010 році склало 577,8 тис. осіб. Зайнятих у всіх сферах економічної діяльності нараховувалось 530,3 тис. осіб. Кількість зайнятого населення у 2010 році дещо зросла у порівнянні з 2009 роком (з 526,3 тис. осіб до 530,3 тис. осіб).

За підсумками 2018 року на ринку праці Івано-Франківської області спостерігалися позитивні тенденції щодо зростання зайнятості та скорочення безробіття. За офіційними статистичними даними вибіркового обстеження населення (домогосподарств) області з питань економічної активності, кількість зайнятого населення у віці 15-70 років за 2018 рік зросла на 6,8 тис. осіб у порівнянні з 2017 роком і становила 565,8 тис. осіб. Рівень зайнятості населення у віці 15-70 років склав 55,6 %, що на 0,6 % більше, ніж у 2017 році (по Україні – 57,1 %) [25].

Кількість безробітних (за методологією МОП) у віці 15-70 років зменшилася з 51,9 до 47,9 тис. осіб. Рівень безробіття населення у віці 15-70 років (за методологією МОП) знизився на 0,7 %. у порівнянні з 2017 роком і склав 7,8 %. економічно активного населення зазначеного віку (по Україні – 8,8 %.).

Серед регіонів Західної України рівень безробіття в досліджуваному регіоні є одним з найменших. Значно вищий він є у Волинській (11,4 %.), Тернопільській (10,4 %.), Закарпатській (10,0 %.), Рівненській (9,7 %) областях. За цим показником область займає 6 місце серед адміністративно-територіальних одиниць України [25].

Область характеризується значною щільністю населення – 99,1 осіб на км² (в середньому по Україні – 75,8 осіб на км²). Загалом можна припустити, що чим вище щільність населення та вище рівень господарського освоєння території, тим більше сприятливою (за умови сприятливості інших чинників) може бути ця територія для багатьох масових видів рекреаційно-туристичної діяльності. Проте для екологічного, спортивного та екстремального туризму більш сприятливі території з невисоким рівнем освоєння та низьким рівнем щільності населення, як, наприклад, у Верховинському районі, для якого відповідний показник складає 24 особи на 1 км².

Загальна реальна картина розселення неповторна в кожній країні і дуже впливає на форми організації рекреації. Особливості розміщення міських і сільських поселень визначають картину більшості туристичних маршрутів. Від функціонального і культурно-історичного типу поселення залежить ступінь його привабливості для туризму. Наприклад, мережа сіл у передгірних і гірських районах (Космач, Буковель, Криворівня та ін.) – база для розвитку гірського, гірськолижного, сільського та етнографічного туризму.

Міста є головною формою розселення в сучасному світі. Вони, як правило, мають розвинуту індустрію розваг та інфраструктуру. У містах ступінь туристичної активності вище, ніж у сільській місцевості. Тому до числа важливих соціально-економічних явищ сучасності, що мають значний вплив на туризм, відноситься урбанізація. Високий рівень урбанізації — одна з основних передумов розвитку масових форм туризму [2].

В Івано-Франківській області нараховується 15 міст, з них 6 – обласного підпорядкування. Найбільшим містом області є її обласний центр

– Івано-Франківськ (на 01.01.2018 р. - 257,5 тис. осіб). Окрім того, є ще два міста середньої величини – Калуш (66,4 тис. осіб) та Коломия (60,9 тис. осіб) [13].

Міграції як явище, не мають прямого впливу на туризм, проте загалом вважають, що у тих країнах, де масштаби зовнішньої і внутрішньої міграції значні, у жителів формуються особливі риси ментальності: доброзичливість і терпимість стосовно туристів, соціальна і просторова мобільність. У Івано-Франківській області зараз спостерігається міграційний відтік населення, який негативно впливає на демографічну ситуацію в області і зумовлений економічною нестабільністю у державі.

На фоні загального падіння життєвого рівня населення України не є винятком й Івано-Франківська область. Населення області має порівняно низькі середньодушові доходи, основний компонент яких – заробітна плата робітників і службовців та плата робітників сільського господарства – зростає тут повільнішими темпами, ніж пересічно по Україні. Найбільший рівень зареєстрованого безробіття спостерігався у Рогатинському, Городенківському, Долинському, Верховинському та Тлумацькому районах та на території Яремчанської міської ради [2].

Наведені вище характеристики будуть неповними, якщо не врахувати соціальних наслідків економічної кризи в Україні: інфляції, зростання цін, низької заробітної плати, тощо, що загалом характеризує ситуацію соціального дискомфорту.

Варто також зазначити, що певну соціально-економічну специфіку мають гірські райони області. На їх території проживає близько 20% всього населення області, з них близько третьої частини – на висоті 500 м і вище [51]. Гори створюють специфічні, складні умови проживання і господарювання, особливо у сільському господарстві. Тому гостро стоїть проблема зайнятості, і як результат низький рівень матеріального добробуту мешканців гір. Грошові доходи мешканців гірських районів у регіоні нижчі порівняно з доходами мешканців рівнинної частини в три рази. В горах

удвічі нижчі показники розвитку соціальної інфраструктури. Ці фактори викликають депопуляцію в гірських районах, вплив найбільш працездатного в інтелектуальному і фізичному відношенні населення, що веде до глибокого економічного занепаду [43].

Стабілізації цих та інших негативних процесів може посприяти саме туристична сфера за рахунок збільшення кількості робочих місць, туристичних зборів, розвитку інфраструктури тощо. Тут значну роль може відіграти сільський зелений туризм [44]. Станом на 2017 р. в області функціонувало 752 садиб, які приймають туристів у 10 районах та м. Яремчі [32].

Економіка Івано-Франківської області представлена широким спектром галузей матеріального виробництва, а саме: промисловість, будівництво, транспорт, зв'язок. У той же час, у структурі суб'єктів єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ) 20,9 % становлять підприємства торгівлі, 20,7% - надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту.

На території області є значна кількість нафтогазових свердловин, нафто- і газопроводів, очисних споруд, полігонів твердих побутових відходів, а також полігони промислових відходів Бурштинської ТЕС, Калуської ТЕЦ, ДП «Калійний завод» ВАТ «Оріана». Усе це забруднює ґрунтовий покрив, виводить з використання значні площі земельних ресурсів. Окрім того, в Івано-Франківській області є радіоактивно забруднені землі загальною площею 606 км², на яких розташовано 35 населених пунктів [4].

У той же час, незважаючи на певні екологічні проблеми, область у порівнянні із сильно забрудненими ландшафтами Центральної та Східної Європи залишається однією з найбільш привабливих для вітчизняних та іноземних туристів.

1.2 Природно-ресурсна база розвитку туризму в регіоні

Івано-Франківська область має значні туристичні ресурси для задоволення потреб вітчизняних та іноземних туристів в оздоровленні, відпочинку й пізнанні історії та культури краю.

У той же час, незважаючи на певні екологічні проблеми, область у порівнянні із сильно забрудненими ландшафтами Центральної та Східної Європи залишається однією з найбільш привабливих для вітчизняних та іноземних туристів [61].

Загалом весь комплекс туристичних ресурсів можна поділити на три групи: природні, історико-культурні та соціально-економічні. Їх видовий склад відображено на рис. 1.2.1.

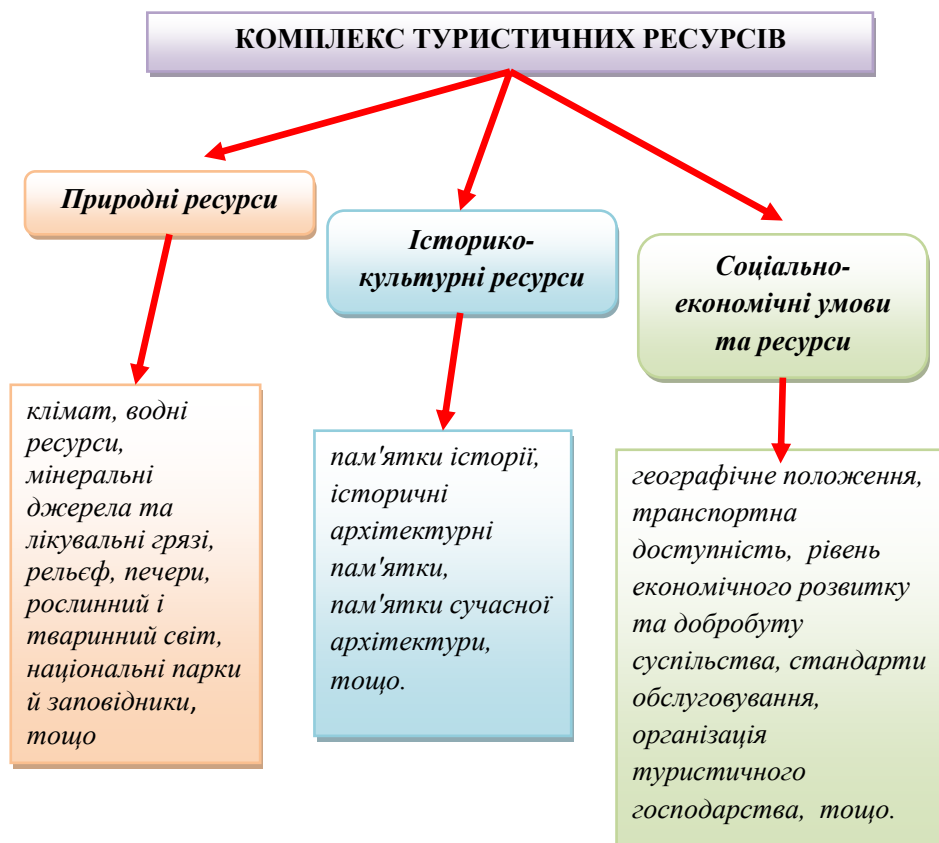

Рис. 1.2.1. Комплекс туристичних ресурсів (складено автором за матеріалами[63])

Область розташована на перетині Східноєвропейської рівнини та

Карпат. Рельєф території області поділяється на три частини: рівнинну лісостепову — Наддністрянщина; середнє передгір'я — Передкарпаття; південно-західну гірську — Карпати (майже 50% усієї площі області). На північно-східній окраїні розташовані рівнини Опілля та Покуття.

Територія області має різноманітний рельєф і поділяється на райони, які відмінні між собою геологічною будовою, різницею висот над рівнем моря і, відповідно, рослинним покривом та тваринним світом. Незважаючи на невелику територію, область за характером рельєфу належить до числа найбільш мальовничих в Україні.

Передкарпаття є рівнинно-передгірською провінцією Українських Карпат, що відрізняється від прилягаючого з північного сходу лісостепу підвищеною кількістю опадів, більш прохолодним кліматом і відповідно більшою зволоженістю.

Тут формуються лісолучні ландшафти. На північному заході і південному сході у межах Передкарпаття вклинюються райони з лісо-лучно-степовими ландшафтами. Для Передкарпаття характерними є безстічні умови рельєфу, що обумовлюють поверхневе перезволоження. У Передкарпатті від передгірських височин до давньотерасових вододілів і котловин, поширені лісовидні суглинки алювіально-делювіального і покривного походження.

Українські Карпати складають частину Східних Карпат і відносяться до середньовисотних гір, які не досягають лінії вічних снігів і не мають сучасних льодовиків. Найбільші гірські вершини: Говерла (2061 м), Ребра (2001 м), Піп-Іван (2028 м), Сивуля (1836 м). Абсолютна більшість вершин Карпат нижче 2000 м і лише на масиві Чорногора шість вершин мають більшу висоту. Снігова лінія в епоху останнього зледеніння знаходилась на висоті 1450-1550 м. Яскравими залишками давнього зледеніння є реліктові льодовикові форми на найвищих гірських масивах (Чорногора, Чивчини): цирки, трого, улоговини, конуси виносу, кари, морени. На дні льодовикових карів, на висоті 1450-1800 м, знаходяться карові озера [54].

Українські Карпати - молоді гори і в їх ландшафті є прояви давнього

вулканізму, складені в основному глинистими сланцями, алевритами, вапняками, пісковиками крейдового та палеогенового періодів. Сланці легко піддаються денудації (переміщенню на нижчі рівні), тому гірські хребти мають переважно пологі схили.

Таким чином, територія області має сприятливі орографічні та геоморфологічні умови, які забезпечують організацію, перш за все, активного відпочинку (на гірські види ландшафтів припадає третина території області).

Клімат Івано-Франківської області має перехідний характер від помірно теплого вологого Західноєвропейського до континентального Східноєвропейського. Значна амплітуда висот (від 230 до 2061 м над рівнем моря) на відносно невеликій території є причиною прояву висотної поясності природних умов, у тому числі й атмосферних опадів. У Придністров'ї і Прикарпатті зима м'яка, літо тепле, весна дощова, пересічна температура у січні $-0,6$ $-6,2^{\circ}\text{C}$, в липні $+12,9^{\circ}\text{C}$ - $+19,6^{\circ}\text{C}$, опадів 443-1403 мм на рік. У Карпатах зима довша і більш сувора, літо прохолодне. На схилах Карпат сніг лежить понад 5 місяців на рік. Тривалість залягання стійкого снігового покриву складає 100-110 днів. Річна кількість опадів коливається від 650 мм на рівнині до 1550 мм у горах. Кількість днів з опадами в Івано-Франківській області найбільша в Україні (130-188 днів на рік)[54].

На території області виділяються наступні кліматичні райони:

1. Наддністрянський з підрайонами лівобережним та правобережним. У районі спостерігаються м'які зими з відлигами і нестійким сніговим покривом (сніговий покрив залягає протягом 100 днів, а в малосніжні зими – 50; середня висота снігового покриву становить 6-10 см.). Весняні приморозки тривають до третьої декади квітня, в окремі холодні весни – до третьої декади травня. Осінні приморозки наступають у третій декаді вересня. До складу лівобережного підрайону входять Рогатинський та Галицький райони. Сума активних температур досягають $2300-2400^{\circ}$, річна кількість опадів – 660-700 мм, середня тривалість без морозного періоду 160-170 днів. До правобережного підрайону входять Калуський, Тисменицький і Тлумацький

райони. Сума активних температур складає 2400- 2500°, річна кількість опадів 610-750 мм. Середня тривалість безморозного періоду 155-160 днів.

2. Південно-східний. До його складу входить Городенківський, Коломийський та Снятинський райони. Сума активних температур досягають 2500-2600°, річна кількість опадів – 550-720 мм, середня тривалість безморозного періоду - 150-170 днів. Сніговий покрив залягає протягом 100 днів, а в малосніжні зими – до 50 днів; середня висота снігового покриву становить 6-12 см). Весняні приморозки припиняються у першій декаді квітня, в окремі холодні весни – у третій декаді травня. Осінні приморозки наступають у третій декаді вересня.

3. Передгірський. До його складу входить Долинський район, північна частина Рожнятівського, Богородчанського та Надвірнянського районів та Косівський район. Сума активних температур досягають 2200-2500°, річна кількість опадів – 630-900 мм, середня тривалість безморозного періоду 150-170 днів. Сніговий покрив залягає протягом 105 днів, а в малосніжні зими – до 60-70 днів; середня висота снігового покриву становить 10-15 см. Весняні приморозки тривають до кінця квітня початку травня. Осінні приморозки наступають у середині вересня.

4. Гірський. До його складу входять південна частина Рожнятівського, Богородчанського та Надвірнянського районів та Верховинський район. У районі щороку спостерігається стійкий сніговий покрив (сніговий покрив утворюється на початку грудня, а сходить на початку квітня; середня висота снігового покриву становить 30-35 см.). Весняні приморозки тривають до першої декади травня, осінні приморозки наступають у середині жовтня. Сума активних температур досягає 1600-2200°, річна кількість опадів – 760-1000 мм, середня тривалість безморозного періоду 160-170 днів.

Ще більше на диференціацію клімату впливає рельєф. Кожна улоговина, річкова долина, схили різних експозицій мають свій особливий місцевий клімат. Така диференціація та властивості клімату досліджуваного регіону є загалом сприятливими для розвитку зимового відпочинку та

функціонування кліматичних курортів - Косів, Ворохта, Шешори, Яремча та інших, що зосереджені переважно в південно-східній частині області.

Водні ресурси Івано-Франківської області є невід'ємною й надзвичайно важливою частиною її природних багатств. Вони забезпечують потреби господарства та населення у воді за рахунок поверхневих та підземних вод, які територіально розподілені нерівномірно [54].

Поверхневі води області сконцентровані в річкових басейнах Дністра і Прута, водосховищах, озерах і ставках. На території області протікає 8294 річки загальною довжиною 15754 км, у тому числі: 4688 річок в басейні р. Дністер довжиною 9111 км і 3606 річок в басейні р. Прут довжиною 6643 км. З яких: 8103 - малі річки з площею водозбору менше 10 км² та довжиною – 4496 км; 141 – річки з площею водозбору від 10 до 100 км² та довжиною – 3760 км; 44 – річки з площею водозбору від 100 до 1000 км² та довжиною – 5554 км; 9 – річки з площею водозбору понад 1000 км² та довжиною – 1944 км.

Густота річкової мережі в межах області коливається від 0,2-0,3 км/км² у рівнинній частині до 1,3-1,7 км/км² у Карпатах. Майже 70 % загальної кількості річок розміщені в гірській частині, де формуються основні об'єми поверхневих водних ресурсів. Об'єм середньорічного стоку річок, який формується в межах області, складає 4,8 млрд. м³ /рік, а в маловодні роки близько 2 млрд. м³ /рік.

Івано-Франківська область посідає друге місце після Чернівецької області за загальним об'ємом річкового стоку та об'ємами води загального стоку на одну особу.

В області нараховується 1367 ставків загальною площею 5077, 9 га і площею водного дзеркала 3606, 99 га, в т.ч. 460 ставків загальною площею 1521, 9 га і площею водного дзеркала 979,78 га знаходяться в оренді юридичних і фізичних осіб, які використовуються переважно для риборозведення. Всі інші ставки не передані в користування.

Крім того, на території області є 147 невеликих озер загальною площею

дзеркала 348,2 га, об'ємом біля 8,1 млн. м³, більшість з яких є заплавними, а також побудовано 3 водосховища сумарною ємністю 1631,2 га, об'ємом 63,5 млн. м³. Водосховища і ставки відіграють певну роль у регулюванні стоку рік, а також використовуються для розведення і вирощування риби.

У природно-ресурсному потенціалі області одне із центральних місць посідають лісові ресурси. Близько половини території вкрито лісами, площа яких складає 6,0 % лісів України. На одного жителя регіону припадає майже 0,5 га лісу, що вище середнього по Україні показника у 2,5 рази.

Ліси на території області розміщені нерівномірно і знаходяться в основному в гірській частині. При цьому лісистість коливається від 5,5 % у Снятинському районі до 68,2 % у Долинському районі. На рівнині та в передгір'ях Карпат (до висоти 500 м) переважають дубові та дубово-грабові ліси з участю бука, явора, горобини, береста тощо. Проте лісів тут залишилось мало, оскільки великі площі розорані або зайняті після лісовими луками. Високий відсоток заповідності лісів характерний гірській частині області – Надвірнянському й Верховинському районах (за рахунок Карпатського національного природного парку та Чивчино-Гринявського ландшафтного заказника місцевого значення), у Косівському (за рахунок національного природного парку «Гуцульщина», у рівнинній частині - у Галицькому (за рахунок Галицького регіонального ландшафтного парку), Тлумацькому та Городенківському районах (за рахунок Дністровського регіонального ландшафтного парку), а у Волинському районі - за рахунок лісових заказників «Ільма» та «Марино») [54].

В Івано-Франківській області налічується 366 територій і об'єктів природно-заповідного фонду, в тому числі перший в Україні національний парк — Карпатський, розташований біля верхів'я Пруту. Серед природних рекреаційних ресурсів області-сприятливий клімат, джерела мінеральних вод і запаси лікувальних грязей [1].

До надзвичайно привабливих туристичних об'єктів Івано-Франківської області відносяться гірські масиви, а також природні комплекси Чорногори

та Горгани, які входять до складу Карпатського національного природного парку. Основна частина території парку знаходиться в верхів'ях ріки Прут, решта – в басейні Чорного Черемоша. Прут бере свій початок з гори Говерла – найвищої в Українських Карпатах і дуже популярної серед туристів. Цікава споруда височить в Чорногорі, на вершині Піп Іван (2022 м. над рівнем моря), яка приваблює численних туристів та гостей парку. Це високогірна метеоролого-астрономічна обсерваторія, яка була збудована ще в 1938 році і яку місцеве населення називає “Білий слон”. Зараз вона не функціонує, її руїни манять своєю таємничістю та загадковістю [5].

Значна частина території Карпатського НПП (84,4%) вкрита смерековими, буково-ялицевими, ялицево-смерековими лісами. Вершини гір, узбіччя та плоскогір'я вкриті кам'янистими розсипами, на яких ростуть килими гірської сосни-жерепу, переліски-садки із сосни кедрової європейської, виду, занесеного до Червоної книги України.

До природно-рекреаційних туристичних об'єктів Івано-Франківської області відносяться: національний природний парк „Гуцульщина” (30,0 тис. га) – своєрідний природний комплекс на території Косівського району з мальовничими гірськими і перед гірськими ландшафтами, буковими, ялицево-буковими і смерековими лісами, унікальними гідрологічними (водоспади: Шешорський, Косівський Гук, Шепітський Гук), геологічними палеонтологічними об'єктами.

Не менш привабливим з рекреаційно-туристичної точки зору та унікальним в своєму роді є Княздвірський тисовий заповідник. Тис росте дуже повільно і може досягти віку 5 тисяч років. Це релікт третинного періоду, занесений до Червоної книги України. Тут на площі 208 га зараз зростає близько 10 тис. дерев тису, яке народ називає “негній-деревом” за незвичайну якість деревини. Тис росте у ялицево-буковому пралісі. Могутні ялиці і буки утворюють перший ярус, а невисокі (4-8 м) деревця тису – під їхніми шатами.

Однією з найвідоміших серед туристів пам'яток природи є “Скелі

Довбуша”, що розташована в Горганах біля с. Бубнище в Долинському районі [11]. Овіяні легендами, рідкісні для Карпат за геологічною будовою скелі, розташовані на фоні мальовничого пейзажу, серед букових змішаних лісів, які в народі пов’язують з легендарним іменем Олекси Довбуша. Біля скель простяглась рівна площадка, обмежена штучним ровом. У скелях видовбані печери, добре відшліфовані, різні за формою та розмірами. Вважають, що печери в скелях використовувались людьми для різних цілей: були місцем для відправи язичних обрядів, захищали місцеве населення від набігів татар, служили пристанищем для народних месників – опришків. Печерний комплекс в с. Бубнище є унікальним об’єктом, що має історичну, ландшафтну та археологічну цінність.

У Карпатських Горганах розташований ботанічний заказник “Скит Манявський”. Один з найбільш мальовничих ландшафтів Прикарпаття з ялицевими, смереково-буково-ялицевими лісами, єдиним місцем зростання в Івано-Франківській області насаджень модрини польської, красивим лісовим озером, унікальними скельними утворами. В народі модрину польську називають хвойним дубом [5].

Мережа природно-заповідного фонду Івано-Франківщини області налічує 474 території та об’єкти загальною площею 218,8 тис. га, що складає 15,7 % від загальної площі регіону. Впродовж останніх років його поповнено двома національними природними парками: «Синьогора», площею 10866,0 га і «Верховинський», площею 12022,9 га, сімома ботанічними пам’ятками природи місцевого значення, площею 0,09 га, та парком-пам’яткою садово-паркового мистецтва - «Парк пам’яті борцям за незалежність України», площею 6,2 га. Також оптимізовано межі Карпатського національного природного парку.

Таким чином, природно-заповідний фонд області представляють: природний заповідник «Горгани», площею 5,3 тис.га; 5 національних природних парків, загальною площею 120,3 тис.га (Карпатський національний природний парк, національний природний парк «Гуцульщина»,

Галицький національний природний парк, національний природний парк «Синьогора», національний природний парк «Верховинський»); 3 регіональні ландшафтні парки, площею 38,4 тис. га; 64 заказники; 189 пам'яток природи, площею 1,2 тис. га; 7 дендрологічних парків, площею 0,15 тис. га; 9 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, площею 0,094 тис. га; 196 заповідних урочищ, площею 7,3 тис. га. Найбільш повно у природно-заповідному фонді представлені природні комплекси Горгани і Чорногори (природний заповідник «Горгани», Карпатський національний природний парк, Верховинський національний природний парк, національний природний парк «Синьогора», заказники «Грофа», «Яйківський», «Товпишірський» та ін.). Полонинсько-Чорногірську область репрезентує ландшафтний заказник «Чивчино-Гринявський», Сколівські Бескиди – Поляницький регіональний ландшафтний парк, Покутсько-Буковинські Карпати – національний природний парк «Гуцульщина», Прут-Дністровську область – Дністровський регіональний ландшафтний парк, Рогатинське Опілля – Галицький національний природний парк.

Івано–Франківська область здавна славиться мальовничістю і багатством природи, її доброю збереженістю, неповторною історією, культурою, високим рекреаційно-оздоровчим потенціалом. Всі ці критерії дозволили створити такий природно-заповідний фонд, який відповідає сучасним екологічним, природоохоронним, освітньо-виховним, естетичним вимогам.

Найвищий відсоток заповідності відзначається на території Яремчанської міської ради – 59,8%, а також у Косівському – 55,4 %, Верховинському – 26,7 %, Галицькому – 20,3%, Городенківському – 19,3 %, Богородчанському – 18,8%, та Долинському – 10,6 % районах. У Коломийському, Рогатинському та Снятинському районах відсоток заповідності складає менше 1% [25].

Перелік об'єктів природо-заповідного фонду загальнодержавного значення (природні заповідники, національні природні парки, регіональні

ландшафтні парки, заказники) Івано-Франківської області надано в Додатку Б.

Як відомо, важливе значення для розвитку туристичної діяльності мають бальнеологічні ресурси – мінеральні води та лікувальні грязі. Мінеральні води області різноманітні за своїм хімічним складом: у гірській частині — хлоридно-натрієві (Верховинський, Рожнятівський райони), вуглекислі невисокого рівня мінералізації (верхів'я р. Чорний Черемош), типу «Нафтуся» (район Шешорів); у Передкарпатті — хлоридно-натрієві і кальцієво-натрієві (Долина, Калуш, Космач, та ін.); на рівнинних територіях— йодо-бромні малого рівня мінералізації і сульфідні (Більшівці, Коршів, Городенка, Черче).

Родовища лікувальних грязей відомі в Городенківському, Рогатинському і Долинському районах.

Багатим та різноманітним в області є й рослинний та тваринний світ. Всього на території регіону збереглося 120 видів рослин, які занесені до Червоної книги України [25].

Таким чином, висока лісистість і мальовничість ландшафтів, наявність унікальних ділянок незайманої природи, багатство рослинного і тваринного світу, різноманітність форм рельєфу, значна кількість річок, чистота природних вод визначають особливу цінність рекреаційно-туристичних ресурсів Івано-Франківської області, яка відноситься до найбільш перспективних туристичних районів України.

1.3 Історико-культурні ресурси регіону як чинник розвитку туристичної діяльності

До історико-культурних ресурсів відносять історичні, археологічні, архітектурні пам'ятки, твори монументального мистецтва, етнографічні особливості території, фольклор, центри прикладного мистецтва та ремесел,

музеї, виставки, театри тощо.

Територія Івано-Франківської області багата на об'єкти історико-культурної спадщини. За кількістю пам'яток архітектури і містобудування область, одна з найменших за територією і населенням, займає третє місце в Україні. В даний час в області під охороною держави знаходиться 1360 пам'яток архітектури, в тому числі 87 пам'яток національного значення, переважна більшість яких – це пам'ятки дерев'яної і мурованої архітектури, та пам'ятки житлового і громадського будівництва, зосередженого, в основному, в історичних містах [26].

Такі давні і цінні пам'ятки як церква Пантелеймона під Галичем (XII ст.), церква Святого Духа з мистецьким іконостасом в Рогатині (XVI ст.), Манявський Скит (XVII ст.), дерев'яні гуцульські і бойківські храми відомі далеко за межами України.

В області є п'ять міст, що згадуються в давньоруських літописах. Серед них Тисмениця (1143 р.), Снятин (1158 р.), Тлумач (1213 р.), Коломия (1240 р.). Та найдавнішим є Галич, перша згадка про який відноситься до 898 року. Пізніше він став столицею могутнього Галицького князівства і Галицько-Волинської держави. На базі пам'яток княжого Галича створений національний заповідник "Давній Галич". З тих давніх часів землі, що ділили спільну долю: нині це — Івано-Франківська, Львівська та Тернопільська області мають історичну назву — Галичина.

Івано-Франківщина є батьківщиною оспіваних у "Слові о полку Ігоревім" князя Ярослава Осмомисла і княгині Ярославни, дівчини-патріотки з Рогатина, що увійшла в історію під ім'ям Роксолани і як дружина турецького султана відіграла значну роль у політичному житті Туреччини XVI ст. Тут народились керівник опришківського руху О. Довбуш, сподвижник Б. Хмельницького — С. Височан, письменники І. Вагилевич, В. Стефаник, М. Черемшина, Л. Мартович, М.. Підгірянка, мистецтвознавець С. Гординський, композитор А. Кос-Анатольський, художники Я. Пстрак та В. Касіян, скульптори М. Бринський та Г. Крук, та

інші [25].

Відзначимо, що окрім названих історико-культурних пам'яток, область багата на пам'ятки архітектури, музеї і має значний етнографічний потенціал.

Лише на території Карпатського національного природного парку збереглося 9 церков XVI-XX ст., збудованих у традиційних формах, які належать до гуцульської школи – церква Різдва (1615 р.) у смт Ворохта, дорівська церква Чуда св. Михайла (1844 р.), церква XIX ст. у м. Яремча, церква Анни (1872 р.) у с. Бистрець Верховинського району, Дмитрівська церква (1870 р.) у с. Кремінцях [5].

Скит Манявський, вже згадане у попередньому підрозділі заповідне урочище, широко відоме як місце знаходження старовинного монастиря, заснованого в 1611 р. Сьогодні Манявський скит поєднує прикмети музею і монастиря. Щороку тисячі туристів відвідують це таємниче і святе місце.

Не менш цікавим архітектурним об'єктом є Церква Різдва Пресвятої Богородиці (1615р.) в с. Ворохта. Вхід на погост, де знаходиться церква, фланкований двома великими каменями. Такими каменями стародавні слов'яни позначали свої священні місця – жертovníки. Будівля поставлена на невисоку кам'яну основу. Хрестова в плані, з квадратним середнім та прямокутними бічними зрубами, вона гордо височіє на одному з пагорбів селища.

На території області збереглися руїни чотирьох замків: замку XVI ст. в с. Пнів Надвірнянського району, замків XVII ст. в селах Раковець та Чернелиця Городенківського району, та руїни Старостинського замку XIV-XVIII ст. в м. Галичі.

Цікавими в області є пам'ятки промислового та інженерного будівництва, в першу чергу – це унікальна доменна піч поч. XIX ст. в урочищі Ангелів (поблизу с. Ясеня) Рожнятівського району; солеварні кін. XIX – поч. XX ст. в м.м. Долині та Болехові – єдиний на Україні приклад солеварних споруд, що збереглися дотепер, а також пивзавод 1767р. в м. Івано-Франківську.

Збереглися в Богородчанському, Верховинському, Долинському та ін. районах дерев'яні млини і кузні. З інженерних споруд слід назвати залізничні кам'яні арочні мости у Ворохті, металевий міст через Дністер у Галичі та ін. Цікавою є пам'ятка архітектури – обсерваторія 1937 р. на г. Піп Іван у Верховинському районі [26].

В області під охороною держави знаходиться 28 костелів і 4 синагоги. Костели, в основному, борочного стилю, відзначаються монументальністю і величністю. Найвизначнішими з них є костел кармелітів 1624 р. в смт. Більшівцях Галицького району, костел 1760 р. в м. Городенці, костел бернардинів 1735 р. в смт Гвіздець Коломийського району, парафіальний костел 1703 р. та костел єзуїтів 1763 р. на майдані Шептицького в м. Івано-Франківську та ін.

Під охороною держави в області знаходяться 4 монастирі, три з них в даний час використовуються за первісним призначенням, а саме: монастир-скит 1611 р. в с. Манява Богородчанського району – чоловічий монастир УПЦ КП, монастир святих отців Василіан XVIII ст. в с. Гошові Долинського району – чоловічий монастир УГКЦ та жіночий монастир Василіанок 1903 р. в м. Івано-Франківську. Колишній жіночий монастир Василіанок в м. Рогатині використовується під лікарню.

Найціннішими пам'ятками в області звичайно ж є фундаменти Успенського собору 1157 р. в с. Крилос Галицького району та церква св. Пантелеймона 1200 р. в с. Шевченкове цього ж району.

Крилоська гора, обрізана стрімкими схилами та перетята потужними оборонними валами, протягом XII-XIII ст. була головною твердиною Галицького князівства – центром літописного Галича. Тут стояли княжий двір, катедра Успія Пресвятої Богородиці, церкви та монастирі, двори бояр та ремісників.

Галич, будучи центром держави, поступово стає духовною столицею Галицької землі. Після татарської навали 1241 р. Галич перестає бути столицею держави, місто занепадає, а на Крилоській горі залишається

існувати монастир. Протягом XIV-XVIII ст. Крилоський монастир з катедральною Успенською церквою (собором) відіграє велику роль в житті Української Церкви.

Успенський собор (церква Пресвятої Богородиці) зведений у 1157 р. Ярославом Осмомислом, був найбільшою святинею та окрасою княжого Галича. Головний столичний катедральний храм був місцем вокняження на Галицькому столі та князівською усипальницею. Катедрою проіснувала до сер. XVI ст., поки не впала від старості та численних татарських нападів. Її розібрали на будівельний матеріал. З матеріалу Успенського собору в 1586 р. поруч була збудована Успенська церква[22].

Собор являв собою квадратний в плані (32,5 х 32,5 м. з апсидами – 37,8 м.), триапсидний, чотиристовпний, очевидно, одноверхий храм, обнесений з трьох боків закритими галереями. Успенський собор був сильно пошкоджений під час монголо-татарської навали. А згодом, коли Данило Галицький переніс свою столицю в Холм, він почав руйнуватися.

Зважаючи на наукову та суспільно-історичну цінність уцілілих решток Катедрального Успенського собору, в даний час розпочато консервацію та музеєфікацію вивчених ділянок пам'ятки.

Там, де Лімниця закінчує свій шлях і вливає свої води у величавий Дністер, за 3 км від сучасного Галича на Виноградній горі Залуківської височини, красується дивовижна перлина сакрального мистецтва, єдиний храм княжої доби, який зберігся до наших днів. Церква св. Пантелеймона – унікальна пам'ятка білокам'яного зодчества давнього Галича, науковий інтерес до якої не згасає до сьогодні.

Фундатором величавої споруди був Галицько-Волинський володар Роман Мстиславович, який на честь свого діда, Київського князя Ізяслава, християнське ім'я якого Пантелеймон, збудував цей храм у 1200 р.

Після захоплення Галичини Польщею, де у 1344 р. церква була переосвячена в катедральний собор для Галицького латинського католицького архієпископа, як костел святого Станіслава. Це наймення

пам'ятка зберегла до 1912 р. [7]

З першої половини XV ст., з 1427 до 1598 р., храм стояв пустою, оскільки центр католицького архієпископства був перенесений з Галича до Львова. У 1575 р. він був зруйнований татарами, після чого протягом 20-ти років стояв у руїнах, без вікон і даху.

Привілеєм від 5 травня 1589 р. король Сигизмунд III передав костел у власність галицьким францісканам, які повністю переробили споруду, відповідно до вимог католицької базиліки. У 1802 р. будівля згоріла, але згодом її було відбудовано.

Від древнього храму після руйнувань збереглися стіни по периметру висотою від 7 до 14 м., західний і південний портали та 3 апсиди східного фасаду.

В ансамблі з пам'яткою знаходиться дзвіниця, побудована у час реставрації церкви Пантелеймона в 1611 р., коли франціскани побудували монастир. Монастир обвели валами. Згодом вали були знижені, а рови засипані.

У первісному вигляді це був чотиристовпний однокупольний храм, складений з великих тесаних брил світло-жовтого пісковика на вапняному розчині. Споруда була перекрита півциркульним склепінням з покрівлею по закомарах. Розбивка плану будівлі дуже точна, без врахування пілястр має розміри 15,26 x 15,26 м. Всі кути прямі, всі розміри однакові в схожих частинах і деталях.

Ця пам'ятка є майстерним поєднанням романського та візантійського архітектурних стилів і її прообраз можна побачити серед шедеврів сакрального мистецтва в Угорщині та Німеччині. Святиня розповідає нам про свою історію мовою християнських символів, геральдичних знаків, написів та малюнків на своїх стінах.

На території заповідника розташовані також музей історії давнього Галича і музей народної архітектури і побуту[12].

До інших історико-культурних об'єктів Івано-Франківської області

можна віднести:

- В містечку Богородчани розташований ансамбль домініканського монастиря, який включає костел (1742-1761) і палати з келіями (1762).
- В с. Гошів зберігся монастир Св. Василя Великого. Він був заснований близько 1570 р. південніше від того місця, де стоїть тепер, і перенесений на нову ділянку в 1780 р. В минулому він був широко відомий у Галичині своєю чудотворною іконою.
- У с. Рожнятин частково зберігся замок Конєцпольських, серйозно пошкоджений у 1649-1650 рр. і відбудований у 1758 р. Будівля оточена великим парком [7].

Важливе значення для забезпечення пізнавальної рекреаційно-туристичної діяльності в області відіграють музеї, яких загалом нараховується 16 у комунальній власності та ще 86 діють на громадських засадах [25].

Івано-Франківський обласний краєзнавчий музей утворений у 1940 р. на базі давніх Покутського і Жаб'ївського краєзнавчих музеїв та приватних колекцій. З 1959 р. музей знаходиться в історичній будівлі міської ратуші. Експозиція музею тематично розподілена на три відділи: природи, історії, народного мистецтва. Відділ природи знайомить з біотичним різноманіттям Українських Карпат. Окрасою відділу історії є колекція археологічних пам'яток доби Київської Русі й Галицько-Волинської держави. Унікальними є знахідки з розкопок княжого столярного граду Галича (нині села Кринос) — одного з найбагатших міст Європи в XI—XIII ст. У відділі народного мистецтва експонуються речі народного побуту, народний одяг, витвори декоративно-прикладного мистецтва (художньої обробки дерева, шкіри, металу, ткацтва, кераміка, вишивка тощо), зібрані з Галицького Подністров'я, Покуття і Гуцульщини. Загальнонаціональну цінність мають ікони та ювелірні вироби XII—XIII ст., ікони XVI—XIX ст., церковна скульптура, стародруки, колекції зброї та нумізматики.

Івано-Франківський художній музей знаходиться у ренесансній споруді

Колегіального костелу XVII ст. Цей музей є справжньою скарбницею образотворчого і народного мистецтва краю. Його колекція нараховує понад 15 тис. експонатів. Музей знайомить з унікальними пам'ятками галицького іконопису й барокової скульптури, творчістю класиків українського малярства: К. Устияновича, І. Труша, Я. Пстрака, Ю. Панькевича, О. Новаківського, О. Сорохтея, О. Кульчицької та ін., а також творами зарубіжних майстрів XVIII — першої половини XX ст.

Художній музей має два регіональні відділи: Музей-пам'ятку дерев'яної архітектури та живопису XVI —XVIII ст. у Рогатині та Художньо-меморіальний музей В. Касіяна у Снятині [26].

Є в Івано-Франківську й історико-меморіальний музей Олекси Довбуша. Його архівні матеріали знайомлять відвідувачів з легендарною постаттю ватажка національно-визвольного руху карпатських опришків Олекси Довбуша. Крім того, у музеї розгорнуто експозиції: "Національно-визвольне повстання українських селян під проводом Івана Мухи (XVI ст.)" та "Богдан Хмельницький і Галичина".

Діє в обласному центрі Музей визвольних змагань Прикарпатського краю. У ньому представлені речі та документи, що охоплюють період від XI до XX ст. й висвітлюють події багатовікової визвольної боротьби українців Карпат і Прикарпаття за незалежність України від чужоземних поневолювачів. Левова частка експозиції музею представлена документами, що знайомлять з жахливими фактами розгулу сталінського терору й геноциду на Прикарпатті (меморіал "Дем'янів Лаз"), тощо.

Музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського у Коломиї — це один з найбільших і найпрославленіших етнографічних музеїв не лише України, а й Європи. Музей розміщено в історичній будівлі Українського Дому, збудованого у 1880 р. Колекція цього музею налічує близько 30 тис. оригінальних експонатів — пам'яток матеріальної культури автохтонів Гуцульщини і Покуття від доби Трипілля до сьогодення. Це дає змогу відвідувачам музею простежити культурну

неперервність етнічного розвитку на землях Українських Карпат і Прикарпаття впродовж п'яти останніх тисячоліть і на власні очі переконатися у феноменальній сталості художньо-мистецьких традицій мешканців цього самобутнього терену [26].

Музей має 18 експозиційних залів, побудованих за хронологічно-етнографічним принципом. Окрасою експозиції виступають художні вироби майстрів Гуцульщини з металу та рогу, виготовлені різноманітною технікою: гравіруванням, інкрустацією, гарячим й холодним куванням, плетінням й жируванням. Гуцульська кузнь (наборні пояси, наприклад) чітко відповідає художнім прототипам епохи Хорватського союзу племен й Київської Русі. Чільне місце в експозиції також посідають гуцульські й покутські писанки. Єдиною у своєму роді є музейна колекція гуцульських сирних іграшок-оберегів з виразною давньослов'янсько-язичницькою символікою.

А найоригінальнішим музеєм України, по праву, визнано Коломийський музей "Писанка". Він знаходиться в оригінальній будівлі у формі велетенської писанки (висота 13 м). Саме на Гуцульщині й Покутті українське писанкарство сягнуло найвищого мистецького рівня й глибини філософського світовідображення. Тож експозиція музею "Писанка" знайомить з багато-тисячолітньою історією писанкарства, з різноманітними техніками її розпису та розмаїттям орнаментальних мотивів української писанки.

Серед "малих" краєзнавчих музеїв Івано-Франківщини варто ще назвати музеї "Бойківщина" і "Берегиня".

Експозиція музею "Бойківщина", розташованого у Долині, знайомить з природою, історією, етнографією і культурою підкарпатської Бойківщини — однієї з найсамобутніших етнографічних земель України. А експозиція музею "Берегиня", розташованого у Бурштині, знайомить з етнографією та оригінальною народною культурою ще одного історико-географічного краю заходу України — Опіллям.

Варто також відзначити й регіональний літературний музей

Прикарпаття, який відкрито 16 травня 1986 року. Експозиція музею розповідає про розвиток літературного процесу краю від найдавніших часів до сьогодення. Львівські стародруки XVII ст., рукописи, особисті речі письменників різних часів, про яких йдеться в експозиції музею, прижиттєві видання творів Івана Франка, Богдана Лепкого, Василя Стефаника, Леся Мартовича, Марка Черемшини, Наталії Кобринської, Михайла Яцківа, Ольги Дучимінської та інших письменників, матеріали про діяльність Станіславського літоб'єднання та обласної організації Національної спілки письменників України – найцінніші експонати музею [25].

Село Криворівня Верховинського району називають екомuzeєм. У цьому мальовничому куточку Карпат, що чарує своїми неповторними гірськими краєвидами, привітними і добрими мешканцями, функціонують літературно-меморіальний музей Івана Франка, меморіальний музей Михайла Грушевського, хата-гражда Параски Харук, музей-садиба народної поетеси Параски Плитки-Горицвіт, а також пам'ятні знаки Олексі Довбушу, пам'ятник Іванові Франкові, Хрест тверезості і пам'ятні дошки, встановлені в честь видатних українських письменників, вчених, діячів культури, які в той чи інший час жили у Криворівні [6].

Основою експозиції Солотвинського історико – краєзнавчого музею є зібрані вчителем-краєзнавцем Феданком Олександром Антоновичем (1898 – 1983) колекції. У 2001 році рішенням сесії обласної ради музей було передано Івано-Франківському краєзнавчому музеєві як окремий відділ. Експозиція музею розкриває природу підгірського краю, історію, культуру і побут Солотвина та його околиць, окремий розділ присвячено історії Скиту Манявського. В музеї зберігаються твори Олекси Бахматюка, побутові речі та одяг мешканців Солотвина, оригінальні документи з історії селища та Скита Манявського [25].

Багатим також є досліджуваний регіон і на біографо-соціальні ресурси місцевості, пов'язані з життям і творчістю українських письменників — Івана Франка, Василя Стефаника, Ольги Кобилянської, Юрія Федьковича, Гната

Хоткевича, етнографа-фольклориста Володимира Гнатюка, художників Івана Труша, Олекси Новаківського.

В області розвинені різні види художніх народних промислів. Під руками різьбярів, гончарів, мосяжників, ткачів народжуються мистецькі вироби, що розходяться по світу. Визнаним центром гуцульського мистецтва є Косів, де працює мистецький ярмарок.

Також варто відзначити, що в області розвиненим є й фестивальний напрям рекреаційно-туристичної діяльності. Так у 2018 р. в області відбулося більше 20 фестивалів. Серед заходів фестивального (подієвого) туризму найбільшу увагу туристів привертають Міжнародний мистецький фестиваль країн Карпатського регіону «Карпатський простір», Міжнародний ковальський фестиваль «Свято ковалів», Міжнародний гуцульський фестиваль, Всеукраїнський фольклорний фестиваль «Писанка», гуцульське народне дійство «Полонинське літо» тощо.

Таким чином, завдяки вдалому поєднанню історико-культурних об'єктів (окрім історико-культурних пам'яток область багата на пам'ятки архітектури, музеї і має значний етнографічний потенціал) та збережених природних ландшафтів, Івано-Франківська область має багато умов і перспектив для відвідування туристів, що сприяє розвитку туристичної індустрії і відвідуванню області туристами [62].

РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1. Організація туристичної діяльності в регіоні

Як свідчать результати досліджень, що були відображені у першому розділі роботи, Івано-Франківська область має значні туристичні ресурси для задоволення різноманітних туристичних потреб як вітчизняних так і іноземних туристів. Проте, для забезпечення стабільного розвитку туристичної галузі потрібна досконала матеріально-технічна база та забезпечення якості обслуговування відповідно до міжнародних стандартів.

За офіційними даними у 2017 р. Івано-Франківську область відвідало близько 73, 3 тис. туристів. Крім того, туроператорами та турагентами області упродовж 2017 року обслуговано понад 1,4 млн. екскурсантів та одноденних відвідувачів. Дохід суб'єктів туристичної діяльності області від надання туристичних послуг у 2017 році (без ПДВ, акцизного податку й аналогічних обов'язкових платежів) склав 282 млн. грн. проти 342,1 млн. грн. у попередньому році.

За цим показником Івано-Франківська зайняла третє місце серед регіонів України.

Проте варто відзначити, що у 2018 році кількість туристів в регіоні зменшилася на 17528 осіб та склала 55781 особу. [13].

Загальна кількість туристів в області (всього та за видами), обслуговуваних суб'єктами туристичної діяльності за період з 2000 до 2018 року динаміка загального показника за останні три роки надана відображена в таблиці 2.1.1.

Таблиця 2.1.1

Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами,
за видами туризму в Івано-Франківській області за період 2000-2018 р.р.[13]

Роки	Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, усього, осіб	У тому числі:		
		в'їзні (іноземні) туристи	виїзні туристи	внутрішні туристи
2000	30104	3401	1820	24883
2001	30443	3094	1984	25365
2002	44406	3490	3848	37068
2003	54099	4270	3013	46816
2004	58378	2559	3661	52158
2005	169890	20089	6789	14012
2006	326276	8621	5775	311880
2007	1268923	1072	8752	1259099
2008	595031	1739	9719	583573
2009	511397	2222	8135	501040
2010	53333	4528	8509	40296
2011	59327	3256	8816	47255
2012	110162	3171	9681	97310
2013	77666	5750	12025	59891
2014	63848	567	7609	55672
2015	65885	1324	6853	57708
2016	79973	2473	8588	68912
2017	73309	3190	14340	55779
2018	55781	3393	18816	33572
Відхилення 2018/2016 р.: - абсолютне, (+; -)	-24192	+920	+10228	+10228
- відносне, %	-30,3	+37,2	+119,1	+119,1
Відхилення 2018/2017 р.: - абсолютне, (+; -)	-17528	+203	+4476	+4476
- відносне, %	-23,9	+6,4	+31,2	+31,2

Як свідчать дані таблиці, протягом останніх 18 років в області спостерігалися періоди і збільшення і зменшення кількості туристів, що найімовірніше було зумовлено соціально-економічними чинниками.

Найсуттєвіше зменшення відбулося після 2012 року. За період з 2016 до 2018 років в області спостерігалися суттєві коливання показника кількості обслуговуваних туристів. Відхилення склали: у 2018 до 2016 – -24192 особи, у відносному виразі – це -30,3 %, а у 2018 до 2017 відповідно – -17528 осіб та -23,9 %.

Головне управління статистики області інформує про те, що у 2017 році туристичні послуги в регіоні надавали 105 суб'єктів туристичної діяльності. За кількістю обслугованих туристів область посіла четверте місце серед регіонів держави після м. Києва, Львівської та Дніпропетровської областей. Упродовж 2017 року 14,3 тис. мешканців області виїжджали за кордон, що на 5,7 тис. або в 1,7 рази більше, ніж у 2016 році; кількість іноземних туристів, які відвідали область, склала 3,2 тис. осіб (на 0,7 тис. осіб або на 28% більше). Найбільшою популярністю серед туристів-громадян України, які виїжджали за кордон, користувались Туреччина, Єгипет, Польща та Болгарія; країнами-лідерами, громадяни яких відвідали Прикарпаття, були Республіка Молдова, Білорусь, Литва та Румунія. У межах країни подорожували 55,8 тис. осіб проти 68,9 тис. осіб у 2016 році [20].

Основною метою подорожей більшості туристів усіх категорій були дозвілля та відпочинок, якими охоплено 70,1 тис. осіб або 95,6% загальної кількості туристів. Крім того, туроператорами та турагентами області упродовж 2017 року обслуговано понад 1,4 млн. екскурсантів та одноденних відвідувачів.

Як відомо, офіційний облік туристів враховує лише тих, хто скористався послугами суб'єктів туристичної діяльності, а потім ці показники відобразилися у відповідній звітності. Тому, для більш точного підрахунку, відповідні державні органи користуються послугами операторів мобільного зв'язку. Так, у рамках співпраці управління міжнародного співробітництва, євроінтеграції, туризму та інвестицій облдержадміністрації і телекомунікаційного оператора «Київстар» проведено аналіз даних переміщень абонентів мобільного зв'язку протягом 2018 року до Івано-

Франківської області. За даними Івано-Франківської облдержадміністрації у 2018 році Прикарпаття відвідало понад 4.1 млн абонентів з 23 областей України (річний приріст склав +1%), з них – 2.3 млн короткотермінових відвідувачів (у т.ч. туристів) та 1.8 млн одноденних відвідувачів.

Найбільша кількість відвідувачів у 2018 році приїздила із Львівської (25,5%), Чернівецької (17,8%), Тернопільської (17,2%), Київської з м. Київ (10,4%) та Закарпатської (7,1%) областей.

До першої десятки регіонів з найбільшою кількістю гостей до Івано-Франківської області у 2018 року увійшли також Хмельницька, Вінницька, Одеська, Дніпропетровська, Рівненська області.

Найбільший приріст потоків, порівняно з 2017 роком, показали Волинська (+13%), Херсонська (+9%), Рівненська (+7%) та Житомирська (+7%) області [25].

Натомість для мешканців Закарпатської та Чернівецької областей досліджуваний регіон є транзитною територією.

Серед обласних центрів найбільша частка гостей регіону у структурі загально регіональних показників відвідуваності належить Харкову – 76% [25].

Найбільше відвідувачі приїжджали у серпні – понад 457 тис. осіб (крім мешканців області). Тривалість перебування/відпочинку наступна: 44,03% – один день, 34,67% – 2-3 дні, 21,30% – 4-7 днів.

Основними DESTИНАЦІЯМИ короткотермінових відвідувачів (абонентів, які перебували у межах області від 2 до 7 днів) стали територія Яремчанської міської ради (разом з Надвірнянським районом) – понад 400 тис. осіб, міста Івано-Франківськ – майже 200 тис. осіб і Яремче – майже 130 тис. осіб, Косівський район – понад 100 тис. осіб [25].

Серед лідерів іноземного потоку і надалі залишаються – Польща (20,21%), Італія (8,16%), Російська Федерація (7,63%), Білорусь (7,52%).

У порівнянні з 2017 роком найбільше зросла кількість відвідувачів з Литви – до майже 8 тис. осіб (+80%), Молдови – понад 6 тис. осіб (+76%),

Польщі – понад 28 тис. осіб (+58%), Білорусі – майже 10.5 тис. осіб (+12%) у 2018 р. Натомість зменшилась кількість відвідувачів з Росії, Німеччини і Чехії.

У 2018 році в Івано-Франківській області діяли 128 суб'єктів туристичної діяльності – 34 - юридичні особи та 94 – фізичні. За досліджуваний період (2016-2018 роки) кількість суб'єктів юридичних осіб зменшилась на 2, а кількість суб'єктів – фізичних осіб – зросла на 23 одиниці (таблиці 2.1.2 2.1.3).

Таблиця 2.1.3

Показники кількості суб'єктів туристичної діяльності (юридичні особи) за регіонами України за період 2016-2018 рр. [59]

(од.)

Регіон	Роки			Відхилення			
				абсолютне (+; -)		відносне, %	
	2016	2017	2018	2018/ 2016	2018/ 2017	2018/ 2016	2018/ 2017
1	2	3	4	5	6	7	8
Україна	1838	1743	1833	-5	+90	-0,03	+5,2
Вінницька	30	27	25	-5	-2	+16,7	+7,4
Волинська	21	23	19	-2	-4	+9,5	+17,4
Дніпропетровська	117	118	119	+2	+1	+1,7	+0,08
Донецька	24	22	31	+7	+9	+29,2	+40,9
Житомирська	16	14	16	0	+2	0	+14,3
Закарпатська	35	31	28	-7	-3	-20	-9,7
Запорізька	66	63	62	-4	-1	-6,1	-1,6
Івано-Франківська	36	34	34	-2	0	-5,6	0
Київська	39	39	45	+6	+6	+15,4	+15,4
Кіровоградська	14	12	13	-1	+1	-7,1	8,3

Продовження таблиці 2.1.2

1	2	3	4	5	6	7	8
Луганська	7	7	8	+1	+1	+14,3	+14,3
Львівська	149	159	142	-7	-17	-4,7	-10,7
Миколаївська	29	23	18	-11	-5	-37,9	-21,7
Одеська	157	140	135	-22	-5	-14	-3,6
Полтавська	17	17	15	-2	-2	-11,8	-11,8
Рівненська	26	26	27	+1	+1	+3,8	+3,8
Сумська	20	19	18	-2	-1	-10	-5,3
Тернопільська	19	17	20	+1	+3	+5,3	+17,6
Харківська	90	84	83	-7	-1	-7,8	-1,2
Херсонська	15	14	16	+1	+2	+6,7	+14,3
Хмельницька	27	26	25	-2	-1	-7,4	-3,8
Черкаська	25	24	27	2	3	+8,0	+12,5
Чернівецька	36	38	39	+2	+1	+8,3	+2,6
Чернігівська	17	15	12	-5	-3	-29,4	-20,0
м. Київ	806	751	856	+50	+105	+6,2	+14,0

Таблиця 2.1.3

Показники кількості суб'єктів туристичної діяльності (фізичні особи-підприємці) за регіонами України за період 2016-2018 рр. [59]

(од.)

Регіон	Роки			Відхилення			
				абсолютне (+; -)		відносне, %	
	2016	2017	2018	2018/ 2016	2018/ 2017	2018/ 2016	2018/ 2017
1	2	3	4	5	6	7	8
Україна	1668	1726	2460	+792	+734	+47,5	+42,5

Продовження таблиці 2.1.3

1	2	3	4	5	6	7	8
Вінницька	38	42	62	+24	+20	+63,2	+47,6
Волинська	48	43	55	+7	+12	+14,6	+27,9
Дніпропетровська	205	207	297	+92	+90	+44,9	+43,5
Донецька	9	20	62	+53	+42	+588,9	+210,0
Житомирська	40	33	47	7	+14	+17,5	+42,4
Закарпатська	30	32	63	33	+31	+110,0	+96,9
Запорізька	95	97	126	31	+29	+32,6	+29,9
Івано-Франківська	71	71	94	23	+23	+32,4	+32,4
Київська	80	77	172	92	+95	+115,0	+123,4
Кіровоградська	33	31	41	8	+10	+24,2	+32,3
Луганська	12	10	21	+9	+11	+75,0	+110,0
Львівська	123	123	200	+77	+77	+62,6	+62,6
Миколаївська	40	40	69	+29	+29	+72,5	+72,5
Одеська	111	124	135	+24	+11	+21,6	+8,9
Полтавська	71	76	140	+69	+64	+97,2	+84,2
Рівненська	40	34	66	+26	+32	+65,0	+94,1
Сумська	37	39	61	+24	+22	+64,9	+56,4
Тернопільська	34	28	43	+9	+15	+26,5	+53,6
Харківська	165	179	183	+18	+4	+10,9	+2,2
Херсонська	57	53	64	+7	+11	+12,3	+20,8
Хмельницька	62	64	64	+2	0	+3,2	0
Черкаська	61	68	74	+13	+6	+21,3	+8,8
Чернівецька	30	27	38	+8	+11	+26,7	+40,7
Чернігівська	34	36	46	+12	+10	+35,3	+27,8
м. Київ	142	172	237	+95	+65	+66,9	+37,8

Як свідчать дані таблиць 2.1.3, 2.1.4, співвідношення суб'єктів туристичної діяльності в області складає - 26,6% : 73,4% на користь

фізичних осіб.

За даними Державної фіскальної служби у 2018 році туристичний збір до місцевого бюджету в Івано-Франківській області склав 3699,4 тис. грн., що на 677,8 тис. грн. більше рівня 2017 року. (табл. 2.1.4) [17].

Таблиця 2.1.4

Інформація, щодо сплати туристичного збору до місцевих бюджетів у 2017-2018 роках та I півріччі 2019 року, тис. грн. [38]

Адміністративна область	2017 р.	2018 р.	I півріччя 2019 Р.	Відхилення 2018/2017, тис. грн.
1	2	3	4	5
Вінницька	394,7	483,8	767,4	+89,1
Волинська	491,8	584,6	340,9	+92,8
Дніпропетровська	2084,9	2523,5	3099,5	+438,6
Донецька	837,3	1224,4	710,7	+387,1
Житомирська	452,2	544,8	776,9	+92,6
Закарпатська	2901,6	3802,0	2766,0	+900,4
Запорізька	2711,6	3665,9	1466,1	+954,3
Івано-Франківська	3021,6	3699,4	2881,9	+677,8
Київська	1560,0	2326,9	2561,2	+766,9
Кіровоградська	203,3	259,3	178,9	+56
Луганська	119,0	143,9	272,6	+24,9
Львівська	10733,1	13417,6	7743,6	+2684,5
Миколаївська	1429,1	1832,6	678,0	+403,5
Одеська	9064,0	11550,7	3387,2	+2486,7

Продовження таблиці 2.1.4

1	2	3	4	5
Полтавська	1076,7	1341,0	1100,0	+264,3
Рівненська	308,7	355,7	356,2	+47
Сумська	289,2	332,2	435,8	+43
Тернопільська	292,5	402,0	269,6	+109,5
Харківська	2495,6	2979,6	1990,3	+484
Херсонська	2702,9	3690,4	876,6	+987,5
Хмельницька	508,8	731,5	710,2	+222,7
Черкаська	545,5	724,1	850,8	+178,6
Чернівецька	418,8	527,2	363,3	+108,4
Чернігівська	444,5	599,2	567,3	+154,7
м.Київ	25147,1	32983,6	22763,4	+7836,5
Всього по Україні	70234,5	90725,8	57914,7	+20491,3

Як свідчать дані таблиці 2.1.4, за досліджуваний період спостерігається тенденція до збільшення надходжень до бюджету від туристичної галузі практично у всіх регіонах України.

За даними облдержадміністрації у 2019 році в області працювали 36 туроператорів, переважна більшість яких мали ліцензії змішаного типу і працювали переважно за напрямками виїзного туризму. Лише один туроператор «ВЕРМА ТРЕВЕЛ» зазначений як тур оператор виїзного туризму та ще два - «ГАЛИЧИНА-ТУР», і «100 СТЕЖИН» - туроператори внутрішнього та в'їзного туризму.

В місті Івано-Франківську туристичні послуги надають 57 ліцензованих підприємства, із них 13 туроператорів і 44 турагентів. Найбільше туристів обслуговують: туроператор ЗАТ „Івано-

Франківськтурист”, туроператор ПП “Галичанка Іф”, туроператор ПП “Колумб”, туроператор ТзОВ фірма “Надія”, турагент ПП „Прикарпатська Туристична Компанія”, турагент „ЗПС – Центр Туристичної Інформації”.

Останнім часом органи державної влади регіону приділяють більше уваги розитку туристичної галузі в області. Так, у 2019 році було забезпечено інформаційну підтримку організації в м. Івано-Франківську курсів екскурсіводів, які тривали з березня по червень. Проведено семінар «Сприяння місцевих органів влади розвитку туризму» (24-25 квітня, м. Івано-Франківськ, ІФОЦППК).

За сприяння облдержадміністрації організовано VII-й сезон щонедільних безкоштовних екскурсій в Івано-Франківську. Протягом травня – вересня проведено 19 тематичних екскурсій, участь у яких взяло понад 530 осіб.

Спільно з Громадською радою з питань добровільної категоризації індивідуальних засобів розміщення (туристичних садиб) в області у поточному році категоризовано 10 садиб сільського туризму. Всього на Прикарпатті налічується вже 110 категоризованих садиб.

З метою покращення ефективності проведення профілактичних і рятувальних заходів, пов’язаних із забезпеченням безпеки перебування туристів у горах області, придбано і передано в користування аварійно-рятувальне спорядження для потреб спеціалізованих підрозділів УДСНС в області. У перспективі передбачено побудувати та реконструювати 140 міжнародних туристських центрів, турбаз, автобаз, готелів, кемпінгів тощо. Регіон, як і країна загалом зацікавлені у залученні іноземних інвестицій до участі у розбудові туристичної галузі [25].

Таким чином, можна констатувати, що розвиток туристичної галузі Івано-Франківської області за останні роки характеризується позитивною та сталою динамікою, внаслідок чого ця галузь відіграє дедалі вагомішу роль в соціально-економічному розвитку області. Туризм Івано-Франківської області стає однією з найважливіших ланок регіонального господарства. за

допомогою якого можна покращити економічний розвиток області.

2.2. Особливості розвитку туристичної інфраструктури в регіоні

Туристична галузь є однією з найбільш перспективних у розвитку Івано-Франківської області на найближчу перспективу. Це підтвердило прийняття обласною державною адміністрацією стратегії розвитку туризму в регіоні [56].

Серед завдань, визначених вищезазначеним документом, не останнє місце займають питання розбудови та удосконалення туристичної інфраструктури. Як відомо, невід'ємною складовою здійснення подорожі та головною умовою розвитку туризму є транспортні послуги. Якість, обсяг та характер транспортних послуг в туризмі залежать від рівня розвитку транспортного комплексу і стану транспортної інфраструктури (ТІ). Стан ТІ характеризується густотою транспортної мережі, її технічним станом і відповідністю середньосвітовим стандартам, формуванням транспортних полімагістралей з розвиненою інфраструктурно-логістичною системою, здатною опрацьовувати зростаючий транспортний потік з мінімальними витратами часу. Наявність сучасних транспортних засобів, їх технічні характеристики (швидкість, надійність, комфортабельність) впливають не тільки на попит, а й визначають споживацькі уподобання, гарантуючи якість обслуговування. Таким чином, розвинений транспортний комплекс дає можливість урізноманітнити транспортні послуги, зробити їх взаємозамінними і тим самим впливає на зростання загальної рухомості населення і розвиток туризму [15].

Рівень соціально-економічного розвитку території визначає параметри функціонування транспортної системи, а спільно з природними умовами – види транспорту і співвідношення між ними. Транспорт є інфраструктурною

складовою економічної і соціальної сфер, виступає як районоутворюючий фактор і умова географічного поділу праці. Вивчення транспорту на окремій території сприяє виявленню особливостей розвитку регіону, функціонування і прогнозування шляхів подальшого розвитку транспортного комплексу. Крім господарських функцій транспорт виконує важливі функції в сфері політики, державного управління, оборони, охорони здоров'я [29].

Область розташована на перетині важливих транс'європейських транспортних шляхів. Поруч проходять транспортні магістралі E40 (Венеція – Київ) та E85 (Балтійське море – Чорне море). В обласному центрі функціонує міжнародний аеропорт, який здатний приймати повітряні судна практично усіх класів і виконує регулярні рейси до Києва і Стамбула та чартерні міжнародні рейси до низки країн Європи, Азії та Америки. Загальна протяжність залізничної мережі області складає 1,1 тис.км. В області знаходиться 35 залізничних станцій. Густота залізниць - 35,5 км на 1000 км². Прямим залізничним сполученням Івано-Франківськ (через Львів) з'єднаний з Берліном, Будапештом, Братиславою, Варною, Варшавою, Вроцлавом, Краковом, Мінськом, Москвою, Прагою, Санкт-Петербургом. Автобусний транспорт обслуговує біля 20 міжнародних маршрутів до низки міст Молдови, Польщі, Словаччини, Чехії, Німеччини, Австрії, Італії [25].

Протяжність автомобільних доріг загального користування в Івано-Франківській області складає 4 110,4 км. З них 995,3 км – автомобільні дороги державного значення та 3115,1 км – місцевого[10].

Основними транзитно-туристичними осями області є дві автомагістралі регіонального значення. Одна із них зв'язує м. Івано-Франківськ та найбільші промислово-адміністративні центри області з м. Львів та м. Чернівці. Інша – це головна транскарпатська автомагістраль південно-східної частини Карпатського регіону держави, яка через Яблуницький перевал зв'язує м. Івано-Франківськ з Румунією, Угорщиною і Словаччиною. Крім того вона з'єднує між собою найпопулярніші гірські курорти Івано-Франківської і Закарпатської областей. Мережа доріг дає змогу охопити кільцевими

екскурсійно - туристичними маршрутами понад 2/3 природних та історико-культурних пам'яток області; сприяє розвитку автомобільного туризму та формуванню кільцевих авто-маршрутів по області, зокрема – „Прикарпатське кільце” (Івано- Франківськ – Яремче – Верховина – Косів – Коломия – Івано-Франківськ). У той же час, варто зазначити, що більшість мостів (близько 70%) побудовано в період до 1970 року, тобто за старими нормативами, і не відповідають сучасним вимогам. А з початку 90-х років в області значно зросла інтенсивність руху, особливо великовагових транспортних засобів, тому значна частина транспортних комунікацій регіону потребують реконструкції. [3]

Ще одним важливим компонентом туристичної інфраструктури є засоби розміщування. Послуги розміщення разом із медичними, побутовим, транспортними послугами та послугами харчування становили основу сфери гостинності. Розвиток і урізноманітнення потреб спричинили різноманітність засобів розміщення,.

Засобами розміщення туристів є будь-які об'єкти, в яких туристам епізодично чи регулярно надають місце для ночівлі.

Відповідно до рекомендацій Всесвітньої організації туризму (UNWTO), всі засоби розміщення можна поділити на дві категорії – колективні та індивідуальні.

До колективних засобів розміщення належать готелі, аналогічні заклади, спеціалізовані заклади розміщення та інші колективні заклади розміщення [45].

Готелем є тільки те підприємство сфери послуг, потужність якого становить не менше 10 місць (номерів) і яке гарантовано може забезпечити послуги розміщення і харчування (в обсязі не менше сніданку) та надати інші послуги за заздалегідь обумовлену плату. Класифікація готелів за рівнем комфортності має п'ять рівнів: від «*» до «*****» за зростанням якісних показників. Крім того, готелі можна класифікувати за величиною (кількістю місць або номерів):, до 100 місць – малі готелі; 101-250 – середні; від 250 до

500 – великі, і до 1000 – крупні. Готелі, що мають більшу кількість місць є готельними комплексами. Вони займають значну площу, відрізняються організацією праці та певною децентралізацією управління.

Група закладів (засобів розміщення), аналогічних готелям, має номерний фонд, надає обов'язкові послуги. До них можна віднести пансіони, мебльовані кімнати, туристські гуртожитки тощо.

У спеціалізованих закладах, крім надання туристам місця для ночівлі, можуть здійснюватися й інші види діяльності – оздоровлення, лікування, організація спортивно-оздорових заходів тощо. Прикладами таких спеціалізованих закладів є: санаторії, профілакторії, будинки відпочинку, туристські притулки, стоянки, туристські спортивні бази, бази відпочинку, будинки мисливця (рибалки), конгрес-центри, кемпінги, ботелі, флотелі, ротелі та інші [33].

До індивідуальних засобів розміщення належать: квартири, кімнати в квартирах, будинки, котеджі, що винаймаються, інше розміщення на індивідуальній основі [30].

Важливим чинником, що сприяє розвитку туризму в області, є функціонування колективних засобів розміщування. За даними обласного управління статистики в області на кінець 2017 року здійснювали діяльність 244 готелі та аналогічні засоби розміщування туристів і 30 спеціалізованих засобів розміщування, якими обслуговано 340,7 тис. осіб. За кількістю обслугованих цими закладами туристів область посіла п'яте місце серед регіонів України. Із загальної кількості туристів 18,4 тис. були громадянами іноземних держав, серед яких найбільша частка припадала на відвідувачів з Польщі, Республіки Молдови, Румунії, Білорусі, Німеччини та США[13].

Сума доходів від послуг, наданих колективними засобами розміщування у 2017 році, склала 579,2 млн. грн., що на 17,8% більше, ніж у 2016 році. За обсягом доходів область посіла 6 місце серед регіонів держави. [20]

Загальна кількість колективних засобів розміщування та кількість осіб,

що перебували в них за період з 2015 по 2017 рр. відображена в таблиці 2.2.1.

Таблиця 2.2.1

Показники функціонування колективних засобів розміщування в Івано-Франківській області за 2015-2017 рр. Складено автором за матеріалами [28]

Роки	Кількість колективних засобів розміщення,од			Кількість місць			Кількість осіб що перебували в колективних засобах розміщування,осіб		
	Усього	У тому числі		Усього	У тому числі		Усього	У тому числі	
		Готелів та аналогічних засобів розміщування	Спеціалізованих засобів розміщування		Готелів та аналогічних засобів розміщування	Спеціалізованих засобів розміщування		Готелів та аналогічних засобів розміщування	Спеціалізованих засобів розміщування
2015	230	200	30	12186	8576	3610	282585	249142	33443
2016	257	227	30	14414	10790	3624	341199	304805	36394
2017	274	244	30	14695	11082	3613	340680	301592	39088
Відхилення 2017/2015.: абсолютне, (+-)	+44	+44	-	+2509	+2506	+3	+58095	+52450	+5645
відносне,%	+19,1	+22	-	+20,6	+29,2	+0,08	+20,6	+21	+16,9
Відхилення 2017/2016.: абсолютне, (+-)	+17	+17	-	+281	+292	-11	-519	-3213	+2694
відносне,%	+6,6	+7,5	-	+1,9	+2,7	-0,30	-0,15	-1,05	+7,4

Як свідчать дані таблиці 2.2.1 за період з 2015 до 2017 рр. в області збільшилася кількість колективних засобів розміщування. У 2017 році порівняно з 2015 роком кількість колективних засобів розміщування

збільшилася на 44 одиниці, за цей же період кількість місць зросла на 2509. Відхилення кількості колективних засобів розміщення у відсотковому співвідношенні становить 19,1 %, а кількість місць збільшилася на 20,6 %.

Головне управління статистики інформує, що упродовж 2017 року колективними засобами розміщування обслуговувано 340,7 тис осіб, з них 41,7 тис дітей у віці 0-17 років та 18,4 тис. іноземних громадян. Більшість відвідувачів надавали перевагу готелям та аналогічним засобам розміщування - 88,5%. З числа іноземних туристів, які відвідали Івано-Франківську область, кожний п'ятий був жителем Польщі (3,9 тис. осіб), кожний дев'ятий – Молдови (1,7 тис. осіб). Представники Румунії склали 7,5% із загальної кількості іноземних туристів (1,4 тис. осіб), Білорусі, Сполучених Штатів Америки - понад 6% (1,2 тис. по 1,1 тис. осіб відповідно).

Найбільше приїжджих зупинялись у готелях та аналогічних засобах розміщування міст Яремче (51,2%) та Івано-Франківська (31%).

Загальна площа колективних засобів розміщування області на кінець 2017 року становила 326,6 тис. м², з неї готелів та аналогічних засобів розміщування – 244,6 тис. м² [13].

Попит на готельні послуги має сезонний характер, тому дані заклади розміщення повинні мати достатній резерв номерного фонду, а також матеріальних та трудових ресурсів.

За місцем розташування готелі поділяють на міські, курортні, замкові, придорожні, транспортні, сільські. В основі цього поділу лежать також особливості організації обслуговування, пов'язані з характером клієнтури.

Таким чином, готелі є базовими в організації обслуговування туристів, а готельне господарство складає основу туристичної галузі індустрії туризму.

Показники місткості а також кількості осіб, що перебували в готелях та аналогічних засобах розміщення за регіонами України представлені в таблицях 2.2.2 і 2.2.3

Таблиця 2.2.2

Показники кількості місць у готелях та аналогічних засобах розміщення за регіонами України (юридичні та фізичні особи-підприємці) за 2015-2017 рр.

Складено автором за матеріалами [28].

Адміністративні одиниці	Роки			Відхилення			
				абсолютне (+; -)		відносне, %	
	2015	2016	2017	2017/ 2015	2017/ 2016	2017/ 2015	2017/ 2016
1	2	3	4	5	6	7	8
Україна	132535	135916	133396	+861	-2520	+0,65	-1,9
Вінницька	2391	2209	2279	-112	+70	-4,7	+3,2
Волинська	2098	2342	2283	+185	-59	+8,8	-2,5
Дніпропетровська	8096	7740	7758	-338	+18	-4,2	+0,23
Донецька	2693	2765	2398	-295	-367	-11	-13,3
Житомирська	2168	2550	2248	+80	-302	+3,7	-13,4
Закарпатська	9466	10658	10169	+703	-489	+7,4	-4,6
Запорізька	6045	6611	7573	+1528	+962	+25,3	+14,6
Івано-Франківська	8576	10790	11082	+2506	+292	+29,2	+2,7
Київська	4960	5277	5345	+385	+68	+7,8	+1,3
Кіровоградська	1451	1610	1587	+136	-23	+9,4	-1,4
Луганська	1004	1049	1202	+198	+153	+19,7	+14,6
Львівська	17759	17949	18292	+533	+343	+3,0	+1,9
Миколаївська	2726	2786	3332	+606	+546	+22,2	+19,6
Одеська	12402	12096	11021	-1381	-1075	-11,1	-8,9
Полтавська	4172	3993	4052	-120	259	-2,9	+6,5
Рівненська	1698	1845	1755	+57	-90	+3,4	-4,9
Сумська	1218	1345	1204	-14	-141	-1,5	-10,5
Тернопільська	2611	2930	2907	+296	-23	+11,3	-0,8
Харківська	5559	5381	5633	+74	+252	+1,3	+4,7
Херсонська	3081	3269	2131	-950	-1138	-30,8	-34,8
Хмельницька	3636	3692	3746	+110	54	+3,0	+1,5
Черкаська	2701	2872	2936	+235	64	+8,7	+2,2
Чернівецька	3821	3942	3285	-536	-657	-14,0	-16,7
Чернігівська	1719	1889	1580	-139	-309	-8,1	-16,4
м. Київ	20484	18326	17798	-2686	-528	-13,1	-2,9

Як свідчать дані таблиці по Україні в цілому кількість місць у готелях та аналогічних засобах розміщення у 2017 році порівняно з минулим 2016 роком зменшилася на 2520, якщо ж порівнювати з 2015 роком, то кількість місць збільшилася на 861. У 2017 році порівняно з 2015 роком найбільша позитивна динаміка збільшення кількості місць у відсотковому співвідношенні спостерігалася саме в Івано-Франківській області.

Динаміку кількості відвідувачів готелів та аналогічних засобів розміщування за досліджуваний період можна відстежити за даними таблиці 2.2.3

Таблиця 2.2.3.

Показники кількості осіб, що перебували в готелях та аналогічних засобах розміщування за регіонами України (юридичні особи та фізичні особи підприємці) за 2015-2017 рр. Складено автором за матеріалами [28]

Регіон	Роки			Відхилення			
				абсолютне, осіб (+; -)		відносне, %	
	2015	2016	2017	2017/ 2015	2017/ 2016	2017/ 2015	2017/ 2016
1	2	3	4	5	6	7	8
Україна	4297190	5037075	5135164	+837974	+98089	+19,5	+1,9
Вінницька	78881	87904	106429	+27548	+87904	+34,9	+21,1
Волинська	83657	89021	94701	+11044	+5680	+13,2	+6,4
Дніпропетровська	211345	238453	214379	+3034	-24074	+1,4	-10,1
Донецька	88952	47193	89368	+416	+42175	+0,47	+89,4
Житомирська	56191	67467	71954	+15763	+4487	+28,1	+9,5
Закарпатська	166470	204350	237900	+71430	+33550	+42,9	+16,4
Запорізька	91491	102085	114099	+22608	+12014	+24,7	+11,8
Івано-Франківська	249142	304805	301592	+52450	-3213	+21,1	-1,1
Київська	161327	249797	250668	+89341	+871	+55,4	+0,3
Кіровоградська	49027	52467	49147	+120	-3320	+0,2	-6,3
Луганська	21750	22784	28974	+7224	+6190	+33,2	+27,2
Львівська	591292	749855	871401	+280109	+121546	+47,4	+16,2
Миколаївська	76005	91854	92750	+16745	+896	+22,0	+0,98
Одеська	240586	278227	252101	+11515	-26126	+4,8	-9,4
Полтавська	172931	173137	195405	+22474	+22268	+13,0	+12,9
Рівненська	105715	102347	84756	-20959	-17591	-19,8	-17,2
Сумська	40395	50724	46499	+6104	-4225	+15,1	-8,3
Тернопільська	130112	202276	117691	-12421	-84585	-9,5	-41,8
Харківська	217636	231120	253027	+35391	+21907	+16,3	+9,8
Херсонська	35849	73185	47251	+11402	-25934	+31,8	-35,4
Хмельницька	152037	170167	170110	+18073	-57	+11,9	-0,03
Черкаська	112194	129727	152455	+40261	+22728	+35,9	+17,5
Чернівецька	103226	105637	116959	+13733	+11322	+13,3	+10,7
Чернігівська	52652	62704	53507	+855	-9197	+1,6	-14,7
м. Київ	1008327	1149789	1122041	+113714	-27748	+11,3	-2,4

Як свідчать дані таблиці 2.2.3 за 2015-2017 рр. у всіх регіонах

відбувалося коливання показників кількості осіб, що перебували в готелях та аналогічних засобах розміщування, але загалом по Україні відстежується позитивна тенденція щодо збільшення осіб, які перебували в готелях та аналогічних засобах.

Зміни в показниках кількості місць у спеціалізованих засобах розміщування в Україні можна відстежити за даними таблиці 2.2.4

Таблиця 2.2.4

Показники кількості місць (ліжок) у спеціалізованих засобах розміщування за регіонами України за 2016-2018 рр. Складено автором за матеріалами [28]

Адміністративні одиниці	Роки			Відхилення			
				абсолютне (+; -)		відносне, %	
	2015	2016	2017	2017/ 2015	2017/ 2016	2017/ 2015	2017/ 2016
1	2	3	4	5	6	7	8
Україна	270115	239677	225638	-44477	-14039	-16,5	-5,9
Вінницька	5049	4444	3938	-1111	-506	-22,0	-11,4
Волинська	4107	3951	3852	-255	-99	-6,2	-2,5
Дніпропетровська	17388	16416	15036	-2352	-1380	-13,5	-8,4
Донецька	31253	19753	14959	-16294	-4794	-52,1	-24,3
Житомирська	2221	1831	1795	-426	-36	-19,2	-2,0
Закарпатська	7464	5207	5141	-2323	-66	-31,1	1,3
Запорізька	29086	33079	32167	+3081	-912	+10,6	-2,8
Івано-Франківська	3610	3624	3613	+3	-11	+0,08	-0,3
Київська	11599	10467	7672	-3927	-2795	-33,9	-26,7
Кіровоградська	1862	1589	1145	-717	-414	-38,5	-26,6
Луганська	255	469	277	+22	-192	+8,6	-40,9
Львівська	15867	12920	14635	-1232	+1720	-7,8	+13,3
Миколаївська	28918	26065	25897	-3021	-168	-10,4	-0,64
Одеська	48988	44620	42167	-6821	-2453	-13,9	-5,5
Полтавська	5560	5222	4814	-748	-408	-13,5	-7,8
Рівненська	2175	2215	2043	-132	-172	-6,1	-7,8
Сумська	2238	1919	1707	-531	-212	-23,7	-11,0
Тернопільська	1713	1683	1170	-543	-513	-31,7	-30,5
Харківська	9780	8974	8243	-1537	-731	-15,7	-8,1
Херсонська	25391	22136	22550	-2841	+414	-11,2	+1,9
Хмельницька	1877	1870	1820	-57	-50	-3,0	-2,7
Черкаська	5105	4043	3922	-1183	-121	-23,2	-3,0
Чернівецька	930	930	708	-222	-222	-23,9	-23,9
Чернігівська	2841	1929	2304	-537	+375	-18,9	-19,4
м. Київ	4838	4321	4063	-775	-795	-16,0	-16,4

Як свідчать дані таблиці 2.2.4 за період з 2015 до 2017 рр. по областях

України спостерігалось коливання кількості місць у спеціалізованих засобах розміщування. У 2017 році порівняно з 2015 роком в Україні загалом відбулося зменшення кількості місць у спеціалізованих засобах розміщування на 44477 ліжок. В Івано-Франківській області порівняно з рештою областей України відбувалося незначне коливання за ці роки. У 2017 році порівняно з 2016 роком відбулося зменшення місць на 0,3 %.

Санаторно-курортні та оздоровчі заклади Івано-Франківської області є дуже популярними, а тому вони являються рушійною силою для розвитку лікувально-оздоровчого туризму. Особливістю туристичного продукту в лікувально-оздоровчому туризмі є його сезонний характер, а також специфічний віковий склад споживачів. Центрами лікувально-оздоровчого туризму є санаторно-курортні та оздоровчі заклади.

Санаторно-курортні заклади (санаторії і пансіонати з лікуванням) – це лікувально-профілактичні заклади, що обладнані ліжками і надають реабілітаційне лікування, головним чином, на основі цілющих властивостей природних факторів.

Оздоровчі заклади (будинки, пансіонати, бази та інші заклади відпочинку) - це заклади, призначені для відпочинку населення, в яких відпочиваючі протягом певного терміну розміщуються і харчуються або тільки розміщуються.

В Івано-Франківській області досить широко розвинутий даний вид туризму. Санаторно-курортні та оздоровчі заклади Івано-Франківської області за структурою та призначенням поділяються на: санаторії; санаторії-профілакторії; пансіонати з лікуванням; пансіонати відпочинку; будинки відпочинку; бази та інші заклади відпочинку; дитячі оздоровчі заклади.

Всі ці заклади на ринку туристичних послуг орієнтуються на свій сегмент споживачів. Також вищезазначені заклади туристичної інфраструктури функціонують цілорічно або сезонно. Інформацію про кількість та місткість спеціалізованих засобів розміщення у Івано-Франківській області за досліджуваний період, а також динамічні зміни цих

показників надано в таблиці 2.2.5.

Таблиця 2.2.5.

Показники функціонування санаторно-курортних та оздоровчих закладів в Івано-Франківській області, за 2015-2017 рр. [13]

Роки	Санаторії та пансіонати з лікуванням, од.		Санаторії профілакторії, од.		Будинки та пансіонати відпочинку, од.		Бази та інші заклади відпочинку, од.	
	Усього	У них ліжок, тис. од.	Усього	У них ліжок, тис. од.	Усього	У них ліжок, тис. од.	Усього	У них ліжок, тис. од.
2015	15	2,3	1	0,1	2	0,1	12	1,1
2016	15	2,3	1	0,1	2	0,1	12	1,2
2017	15	2,3	0	0,0	2	0,1	12	1,2
Відхилення 2017/2015 р.: - абсолютне, (+; -)	0	0	-1	-0,1	0	0	0	+0,1
- відносне, %	0	0	-100	-100	0	0	0	+9,1
Відхилення 2017/2016 р.: - абсолютне, (+; -)	0	0	-1	-0,1	0	0	0	0
- відносне, %	0	0	-100	-100	0	0	0	0

Як свідчать дані таблиці 2.2.5 кількість санаторно-курортних та оздоровчих закладів, а також місць у них за досліджуваний період суттєво не змінилася, за виключенням санаторіїв-профілакторіїв. Станом на 2017 рік в Івано-Франківській області повністю відсутні місця в санаторіях-профілакторіях, у той же час дещо збільшилася кількість місць в базах та інших закладах відпочинку.

У структурі спеціалізованих засобів розміщування вагоме місце займають дитячі оздоровчі заклади. Згідно з Законом України про оздоровлення і відпочинок: дитячий заклад оздоровлення та відпочинку - постійно або тимчасово діючий, спеціально організований або пристосований заклад, призначений для оздоровлення, відпочинку, розвитку дітей, що має визначене місце розташування, матеріально-технічну базу,

кадрове забезпечення та технології для надання послуг з оздоровлення та відпочинку дітей відповідно до державних соціальних стандартів надання послуг з оздоровлення та відпочинку [49].

Основні показники діяльності оздоровчих дитячих закладів в області за період з 2016 по 2018 роки надано в таблиці 2.2.6

Таблиця 2.2.6

Показники функціонування дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, які працювали влітку в Івано-Франківській області за 2016-2018 рр. Складено автором за матеріалами [13]

Роки	Кількість закладів, одиниць, од.		У них місць, одиниць, од		Кількість дітей, які перебували у закладах, осіб	
	Усього	У т.ч.	Усього	У т.ч.	Усього	У т.ч.
		Заклади оздоровлення		У закладах оздоровлення		У закладах оздоровлення
2016	344	8	4244	1753	38132	5714
2017	313	8	4313	1753	32842	6037
2018	207	8	4111	1733	26987	6111
Відхилення 2018/2016 р.: -абсолютне(+/-)	-137	0	-133	-20	-11145	+397
-відносне, %	-39,8	0	-3,1	-1,1	-29,2	+6,9
Відхилення 2018/2017 р.: -абсолютне(+/-)	-106	0	-202	-20	-5855	+74
-відносне, %	-33,9	0	-4,6	-1,1	-17,8	+1,2

Як свідчать дані таблиці 2.2.6. за період з 2016 до 2018 років в області спостерігалось суттєве зниження загальної кількості дитячих закладів оздоровлення і відпочинку, а також кількість місць і дітей, які перебували в закладах дитячого оздоровлення. Відхилення кількості закладів склали: у

2018 до 2016 – -137 одиниць , а у 2018 до 2017 – (-106). У відсотковому співвідношенні це відповідно складає – -39,8% і -33,9%.

Індивідуальні засоби розміщення розраховані на обмежену кількість місць для ночівлі та надаються за плату, в оренду, безкоштовно. До них відносяться власне житло (квартири, вілли, котеджі, садиби); кімнати, які орендуються у приватних осіб або агентств; приміщення, що надаються безкоштовно родичами і знайомими [34].

В області в 2017 році функціонували та прозвітували про свою діяльність 306 садіб сільського (зеленого) туризму, якими упродовж року обслуговувано 55,1 тис. осіб, найбільше з них у місті Яремче – 270 садіб та 48,6 тис. осіб відповідно. Доходи від надання ними послуг склали 39,2 млн. грн. [13]

В додатку В відображено категоризовані індивідуальні засоби розміщення Івано-Франківської області [25].

Підприємства харчування в системі туристичної індустрії найчастіше пов'язані з об'єктами розміщення туристів. Класифікація підприємств харчування сфери туристичного обслуговування охоплює їхнє групування за сукупністю загальних ознак кількісного та якісного характеру та ступенем приналежності до власне туризму. В цілому підприємства харчування в туризмі класифікуються на основі загальних і специфічних властивостей цих підприємств у туристичній сфері діяльності.

Залежно від типу, місця розташування, інтер'єра, рівня технічного оснащення, послуг підприємства харчування поділяються на п'ять розрядів: люкс, вищий, I, II і III розряди. Для ресторанів встановлено такі розряди: люкс, вищий, I і II; для кафе загального типу – вищий, I і II; для барів – люкс, вищий, I і II; для закусочних – I і II, для їдалень – II і III [31].

Ресторанне господарство – це вид економічної діяльності суб'єктів господарювання щодо надання послуг для задоволення потреб споживачів у харчуванні з організацією дозвілля або без нього [36].

Місто Івано-Франківськ є одним з найбільш відвідуваних туристичних

міст області. Туристична сфера цього міста була б неможливою без послуг закладів ресторанного господарства, так як вони є важливим елементом обслуговування туристів [35].

Перелік підприємств ресторанного господарства (ресторани, кафе, бари, кав'ярні, піцерії, їдальні), які розташовані на території м. Івано-Франківська надано в Додатку Г.

За офіційними даними в регіоні станом на кінець 2019 року в 699 підприємств ресторанного господарства на 38,6 тис. посадкових місць. А в обласному центрі у порівнянні з 2016 роком кількість закладів ресторанного господарства зросла на 44 одиниці [27].

Ще одне місто регіону - Яремче, що є найвідоміший туристичним центром Прикарпаття, має понад 40 туристсько-рекреаційних закладів і санаторіїв, більше 100 об'єктів зеленого туризму та значну кількість закладів харчування [8]. Перелік найбільш відвідуваних закладів надано в таблиці 2.2.7

Таблиця 2.2.7

Перелік підприємств ресторанного господарства м. Яремче [60]

№	Назва	Поштова адреса	Номер телефону
1	ресторан «Ватаг»	вул. Свободи, 363а	(03434) 4 49 01
2	кафе «Гражда»	вул. Свободи, 280\1	(03434) 2 17 11
3	ресторан «Гуцульщина»	вул. Дачна, 2	(03434) 2 23 78
4	кафе «Зелений гай»	вул. Свободи, 327	(034034) 2 14 87
5	їдальня «Краєвид»	вул. Свободи, 330	(03434) 2 22 97
6	колиба «Красна садиба»	вул. Івасюка, 6,	(03434)2 11 48
7	закусочна «Колиба»	вул. Свободи, 351	(067) 901 93 49
8	ресторан «Мисливець»	вул. Петраша, 62	(03434) 2 23 73
9	колиба «На пенях»	вул. Свободи, 311	(03434) 2 16 97
10	кафе «Над Прутом»	вул. Свободи, 281\1	067 458 41 61
11	ресторан «Первоцвіт»	вул. Свободи, 270	(03434) 2 27 91
12	ресторан «Станіславський»	вул. Петраша, 5	(03434) 2 2353
13	кафе «Хвиля»	вул. Дачна, 6	(03434) 2 21 98
14	ресторан – бар «Ярсон»	вул.Свободи, 367	(03434) 2 23 95

Послуги з тимчасового розміщення (проживання) та харчування підлягають обов'язковій сертифікації згідно з Законом України «Про туризм»[50], Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження

Порядку надання послуг з тимчасового (розміщення) проживання» від 15.03.2006 р. №297, «Переліком продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні», затвердженого наказом Держспоживстандарту України від 02.02.2005 р. №28 та Правилами обов'язкової сертифікації послуг з тимчасового розміщення (проживання), затвердженими наказом Держспоживстандарту України. (Наказ втратив чинність на підставі Наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі № 93 від 26.01.2018).[19,40]).

Сертифікація вищезазначених послуг стосовно безпеки для життя та здоров'я людей, захисту їх майна та охорони довкілля здійснюється в регіоні відповідно до вимог чинних нормативних документів України [27].

Перелік сертифікованих закладів розміщення Івано-Франківської області станом на 01.01.2019 р. надано в Додатку Д.

У законі України “Про інноваційну діяльність” зазначено, що інноваційна інфраструктура – це сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо) [48]. За цим законом одним з видів інноваційних послуг вважаються інформаційно-комунікативні. Саме для надання таких послуг у туристичній галузі створюють туристично-інформаційні центри. І.Л. Семичастний вважає, що: – “туристично-інформаційний центр – це ключовий елемент туристичної інфраструктури міста, який працює на ринку туристичних послуг і за допомогою якого гості міста задовольняють свій попит на інформацію та пропозиції” [53].

Туристично-інформаційний центр можна вважати елементом інноваційної інфраструктури туристичної індустрії, оскільки за його допомогою туристи та інші суб'єкти туризму мають змогу отримати туристичну інформацію та консультативні послуги щодо туристичної діяльності у місцевості та за її межами. Перелік туристично-інформаційних центрів Івано-Франківської області надано в таблиці 2.2.8.

Таблиця 2.2.8.

Туристично - інформаційні центри в Івано-Франківській області [25]

№	Назва ТІЦ	Адреса, телефон, факс, e-mail, сайт
1	2	3
1.	Туристично-інвестиційний центр м. Івано-Франківська	м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 4а 0342541510, 0949237510 e-mail: ctinto.if@gmail.com
2.	Асоціація “Туристично-інформаційний центр “Бойківщина”	м. Долина, вул. Грушевського, 11 0347725230, 0663033750 e-mail: boykivschyna@meta.ua, dymyd030488@i.ua
3.	Туристично-інформаційний центр “Верховина”	с-ще Верховина, вул. Рибчука, 7 0343221941, 0963724400 e-mail: skala2002@ukr.net, www.verhovyna.info
4.	Надвірнянський туристично-інформаційний центр	м. Надвірна, майдан Шевченка, 5 0347522157, 0968618438 e-mail: ntic@i.ua, v.hrynishak@gmail.com, http://www.tur.nadvirna.info
5.	Екотуристичний візит-центр Карпатського національного природного парку	м. Яремче, вул. Стуса, 6а 0343421155, 06790 6432 e-mail: cnp@meta.ua, lgaiduk@meta.ua http://cnp.if.ua/ekoturystychnyi-tsentr
6.	Туристично-інформаційний центр м. Коломиї	м. Коломия, вул. Театральна, 32 067340 06 99, 066 724 72 03 e-mail: kolomyia_tour@i.ua, http://www.facebook.com/kolomyia1241
7.	Центр спадщини Вигодської вузькоколійки	с-ще Вигода, вул. Данила Галицького, 66, 0668083222 e-mail: serzh.andrusyak@gmail.com? http://vyhoda.com.ua/ua
8.	Косівський районний туристично-інформаційний центр	м. Косів, майдан Незалежності 0960961606 e-mail: tik.kosiv@gmail.com, https://www.facebook.com/pg/KosivTravel
9.	Візит-центр “Галич”	м. Галич, вул. Кардинала Любомира Гузара, 7 0673435752 e-mail: vegalych@gmail.com http://vegalych.if.ua

Цілями туристично-інформаційних центрів є: приваблення у місцевість більшої кількості туристів; інформаційне забезпечення туристів і суб'єктів туристичного бізнесу; сприяння розвитку внутрішнього туризму; покращення конкурентних переваг місцевості через покращення

інфраструктури, зокрема туристичної; поповнення місцевого бюджету за рахунок оподаткування суб'єктів туристичного бізнесу; раціональне використання туристично-рекреаційних ресурсів місцевості; залучення інвестицій у туристичний бізнес [41].

Таким чином, вище наведена інформація про наявність та діяльність основних компонентів туристичної інфраструктури в регіоні дає нам можливість зробити загальний висновок про сформованість інфраструктурного забезпечення туристичної діяльності в регіоні, проте існує ще ряд важливих проблем, зокрема в частині якісних характеристик та технічної досконалості, що негативно впливає на туристичну привабливість регіону.

2.3. Основні напрями удосконалення розвитку туризму в регіоні

Івано-Франківська область володіє багатим природно-ресурсним потенціалом, що створює передумови для його широкого використання у відпочинкових цілях. М'який клімат, мальовничі ландшафти, багата історико-культурна спадщина сприяють організації відпочинку на цій території [55].

Туристично-рекреаційна галузь проголошена стратегічним напрямом розвитку економіки Івано-Франківської області і є важливим чинником стабільного й динамічного збільшення надходжень до бюджету, істотного позитивного впливу на стан справ у багатьох галузях економіки [5].

Область входить до переліку найбільш привабливих та популярних туристичних регіонів України, а існуюча база рекреаційно-туристичних закладів різних форм власності дає можливість нарощувати лікувально-оздоровчі, туристично-пізнавальні, спортивно-оздоровчі послуги, в тому числі й для іноземних туристів.

Карпатський регіон може запропонувати різноманітні види відпочинку, оскільки володіє якісними рекреаційними ресурсами: чисте повітря, ріки, гори, сільські місцевості, а також – музеї, сакральні споруди та інші пам'ятки архітектури, де збережені національні традиції.

Означені вище риси притаманні не багатьом регіонам Європи. Серед них особливо виділяється Івано-Франківська область, яка має велику популярність серед туристів, завдяки своїм чисельним природним і культурно-історичним пам'яткам, тому туристично-рекреаційна галузь визначена стратегічним напрямом розвитку економіки Івано-Франківської області [23].

За своїм туристично-рекреаційним потенціалом, за рівнем забезпеченості природними та історико-культурними ресурсами, що здатні генерувати значне туристичне зацікавлення у вітчизняних та іноземних туристів, область займає одне з провідних місць в Україні. Більше того, географічне розташування Івано-Франківської області у центрі Європи та близько від країн ЄС сприяє організації туристичної пропозиції, розвитку співпраці з партнерами у сфері модернізації інфраструктури, в тому числі транспортної, з використанням європейських джерел фінансування. За характерними культурними рисами регіон має чітку проєвропейську орієнтацію, адже територія області століттями перебувала у сфері впливу європейського культурного простору (Київської Русі, Галицько-Волинської держави, Речі Посполитої, Австрії, Австро-Угорщини, Польщі). Мешканці Івано-Франківської області зберегли яскраву власну історію та традиції державності, що проступають у виразних регіональних рисах її населення, панєвропейських культурних орієнтаціях, мовних та культурних особливостях. Саме вони є тими переваги, на яких базуватиметься перспективний туристичний розвиток регіону [23].

Для визначення сильних і слабких сторін, а також можливостей та загроз для подальшого розвитку туристичної діяльності в Івано-Франківській області бу проведений SWOT-аналіз, результати якого надано в таблиці 2.3.1

Таблиця 2.3.1

Матриця SWOT-аналізу розвитку туристичного бізнесу в Івано-Франківській області. (складено автором на основі джерела [56])

Сильні сторони	Слабкі сторони
1	2
Наявність різноманітних природних ресурсів та багата історико-культурна спадщина	Низький рівень інноваційної та інвестиційної активності суб'єктів господарської діяльності
Сприятливе середовище для розвитку малого та середнього бізнесу	Стан дорожньої, інженерної інфраструктури, відсутність електрифікованих залізничних колій
Наявність вільних земельних ділянок та виробничих площ, придатних для створення індустріальних, технологічних, інноваційних парків	Висока трудова міграція населення, відтік працездатного населення та кваліфікованих кадрів за межі області, скорочення чисельності населення області
Близьке розташування до кордонів ЄС, інвестиційна привабливість	Низький рівень офіційної зайнятості, брак робочих місць у сільській та гірській місцевостях
Розташування регіону в західній частині країни в безпосередній близькості до діючих та перспективних залізничних і автомобільних міжнародних коридорів: «Крітський f5» «Європа - Азія», «Північ-Південь» та інших	Нерівномірний рівень розвитку рекреаційного господарства
Розгалужена мережа автодоріг, що дозволяє охопити екскурсійно- туристичними маршрутами понад 2/3 природних та історико-культурних пам'яток області	Недостатній рівень доступності до об'єктів соціально-культурного призначення для людей з інвалідністю
Висока туристична привабливість регіону	Не достатність забезпечення якісною питною водою окремих територій
Сприятливі природно-кліматичні умови і наявні ресурси, які дозволяють надавати цілорічні оздоровчі, рекреаційні та туристичні послуги	Наявність на території області об'єктів підвищеної екологічної небезпеки гірничо-добувної галузі
Значна кількість об'єктів природно-заповідного фонду, збережені національні традиції і фольклор	Відсутність облаштованого міжнародного автомобільного та пішохідного контрольно-пропускного пункту
Достатньо широка і розгалужена мережа колективних та індивідуальних засобів розміщування для туристів	Недостатній рівень впровадження інновацій
Наявність діючого міжнародного аеропорту «Івано-Франківськ»	Низька купівельна спроможність населення
Значний обсяг надходжень від трудових мігрантів з-за кордону	
Значна частка екологічно чистих територій	
Національні, релігійні та культурні традиції, автентичні промисли	

Продовження таблиці 2.3.1

1	2
Наявність кваліфікованих трудових ресурсів, наукових кадрів та наукових розробок	
Можливості	Загрози
Активніше використання прикладних наукових досліджень та впровадження інновацій в усі сектори економіки	Політична та економічна нестабільність спричинена військовим конфліктом на сході України
Зміцнення відносин між Україною та країнами ЄС, зокрема збільшення зовнішньоекономічних зв'язків між Івано-Франківською областю та країнами ЄС	Наростання міграції населення продуктивного віку, в т.ч. трудової міграції та відтік кадрового потенціалу
Розширення транскордонного співробітництва та залучення міжнародної технічної допомоги	Торговельні обмеження для продукції вітчизняного виробництва з боку основних міжнародних партнерів
Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема ІТ-сектору	Зниження темпів розвитку малого і середнього підприємництва
Розвиток в'їзного (іноземного) туризму	Зниження купівельної спроможності населення
Залучення іноземних інвестицій в економіку області, зокрема з країн-членів ЄС	Виникнення надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру
Розвиток транспортної та інженерної інфраструктури, відкриття міжнародного автомобільного та пішохідного пункту пропуску	Зменшення внутрішнього товарообороту через низьку купівельну спроможність населення
Зростання попиту в світі на екологічно чисту, органічну сільськогосподарську продукцію дасть можливість сприяти розвитку садиб зеленого туризму	Всихання ялинових насаджень в лісах Карпат
Подальший розвиток туристично- рекреаційної галузі	Глобальна зміна клімату(загроза екологічному стану регіону)
Створення індустріальних, технологічних, інноваційних парків, які в подальшому можуть стати об'єктами туристичного відвідування	Ухвалення рішень вищими органами управління Європейського Союзу щодо скорочення чи скасування інструментів територіального співробітництва
Підвищення фінансової спроможності місцевих бюджетів	Засолення підземних водних горизонтів від об'єктів, наявних на території Калуського гірничопромислового регіону та погіршення екологічної ситуації в регіоні
Розвиток екотуризму, зокрема міжнародного.	Зменшення туристичної активності в регіоні

Таким чином, основними стримуючими чинниками розвитку туристичної діяльності в регіоні є несприятливі інвестиційні умови для туристичного бізнесу, недосконалість інфраструктури, низький рівень платоспроможності переважної більшості вітчизняних споживачів, та

регіональні екологічні проблеми.

Туристична галузь Івано-Франківської області характеризується зростанням рівня конкуренції на ринку туристичних послуг. Незважаючи на важке становлення ринкових відносин, за останні роки відкрилося чимало туристичних підприємств та закладів, що надають туристичні послуги, особливо в гірських та передгірських районах. Одні з визначальних факторів у функціонуванні галузі (управління, фінансування, рівень якості) є в основі підвищення її конкурентоспроможності, проте проблема вдосконалення керування цим потенціалом залишається недостатньо вивченою [9].

Подальше зближення України та ЄС і пожвавлення інвестиційного середовища зможуть активізувати процес залучення зовнішніх інвестицій в економіку Івано-Франківської області, спираючись на цілу низку сильних сторін регіону, таких як: інвестиційна привабливість, наявність промислової інфраструктури для створення індустріальних, технологічних, інноваційних парків, наявність трудових та природних ресурсів.

Регіон володіє значним туристичним та рекреаційним потенціалом, має збережені національні, релігійні, культурні традиції та автентичні промисли. Ці сильні сторони можуть бути використані для подальшого розвитку туризму (ділового, медичного, екологічного, сільського, спортивно-оздоровчого та ін.).

Розвинута промислова інфраструктура Івано-Франківської області у поєднанні із кваліфікованими трудовими ресурсами зможе отримати додатковий поштовх для розвитку завдяки покращенню бізнес-клімату в Україні. Ще одна сильна сторона регіону, яка може виграти від покращення бізнес-клімату, – наявність у регіоні відновлювальних та альтернативних джерел енергії. Особливості кліматичних умов можуть бути використані для створення потужностей вітрової енергетики.

Близьке розташування Івано-Франківської області до кордонів ЄС у поєднанні із сприятливим середовищем для розвитку малого і середнього бізнесу є порівняльною перевагою регіону – дозволяє активізувати

транскордонне співробітництво та міждержавний туристообмін [57].

Основні напрями удосконалення розвитку туризму в Івано-Франківській області надано в таблиці 2.3.2.

Таблиця 2.3.2

Основні напрями удосконалення розвитку туризму в Івано-Франківській області (складено автором на основі джерела [57])

Напрями 1	Сфери реалізації проектів 2
Розвиток туристичної інфраструктури та навігації	встановлення туристично-інформаційних вказівників, знаків, стендів;
	облаштування місць відпочинку туристів, оглядових майданчиків;
	спорудження та облаштування зупинок туристичного автотранспорту, зон для кемпінгів, санітарних місць вздовж автомобільних доріг;
	розвиток мережі туристично-інформаційних центрів;
	впорядкування територій та об'єктів рекреаційного призначення;
	знакування та маркування туристичних маршрутів (шляхів);
	розвиток курортно-рекреаційних територій;
Збереження та управління природною та культурною спадщиною	інфраструктурне та інформаційне облаштування привабливих для туристичних відвідувань об'єктів природної і культурної спадщини;
	проведення консерваційних та реєстраційних робіт на об'єктах історико-культурної спадщини;
	проведення навчальних заходів для суб'єктів туристичної діяльності;
	проведення просвітницьких заходів з метою популяризації сталого туризму, у т.ч. організація конкурсів, які заохочують місцеве населення до збереження навколишнього природного та культурного середовища;
	реалізація транскордонних проектів у сфері туризму;
Створення нових та підтримка існуючих туристичних продуктів і атракцій, у т.ч. на гірських територіях, їх доступність для людей з інвалідністю	розвиток мережі туристичних маршрутів (шляхів), у т.ч. доступних для людей з інвалідністю;
	створення туристичних та екскурсійних продуктів і турів;
	створення сучасних інтерактивних атракцій;
	створення сприятливого середовища для діяльності суб'єктів туристичної діяльності;
	створення мережі туристичних кластерів;
Маркетинг туристичного потенціалу Івано-Франківської області	проведення в області фестивалів та інших промоційних заходів;

Продовження таблиці 2.3.2

1	2
	видання промоційної і сувенірної продукції;
	просування туристичних локацій і продуктів у мережі Інтернет та соціальних медіа;
	організація та проведення ознайомлювальних турів для представників туристичних фірм, засобів масової інформації з України і з-за кордону;
	участь у всеукраїнських і міжнародних виставках, форумах, конференціях, тренінгах тощо;
	реалізація спільних маркетингових ініціатив та проєктів з інститутами громадянського суспільства, профільними бізнес-асоціаціями, ВНЗ;
	проведення добровільної категоризації садіб сільського туризму;
	проведення маркетингових, аналітичних, соціологічних досліджень та опитувань в галузі туризму.

Варто зазначити, що вже досягнуті певні результати впровадження положень Стратегії. Так, у напрямі розвитку туристично-рекреаційної інфраструктури у 2018 році за кошти обласного бюджету були облаштовані: рекреаційна зона в с-щі Печеніжин, екологічна стежка «село Незвисько – водоспад «Дівочі сльози» (Городенківський - Тлумацький р-ни), еколого-пізнавальний туристичний маршрут «Цісаревича Рудольфа» на території Верховинського НПП, оглядовий майданчик в с. Одаїв (Тлумацький р-н), водоспад Гуркало (Витвицька ОТГ). Окрім того, було виготовлено і встановлено 12 туристично-інформаційних стендів, 2 інформаційно-вказівні знаки у напрямку Центру спадщини Вигодської вузькоколійки та Церкви Різдва Пресвятої Богородиці у с. Нижній Вербіж.

У рамках VIII обласного конкурсу проєктів та програм розвитку місцевого самоврядування реалізовано такі проєкти: «Поруч краси володінь Дністровського каньйону» (встановлено 6 альтанок вздовж р. Дністер у с. Ісаків Тлумацького р-ну), «Ефективне використання туристичного потенціалу для майбутнього розвитку Кутищенської громади» (встановлено 4 альтанки), «Луквицькі краєвиди – зміцнення туристичної привабливості села Луквиця» (Богородчанський р-н). За сприяння Городенківської райдержадміністрації на території Луківської сільської ради почали діяти

два пішохідно-велосипедні маршрути, а саме: мале Бізонове коло (6 км) та велике Бізонове коло (18 км). Дані маршрути промарковані і прочищені громадською організацією «Карпатські стежки» за ініціативи кемпу «Білий бізон».

ДП «Вигодське лісове господарство» у 2018 р. облаштовано рекреаційну зону на р. Свіча і оглядовий майданчик в урочищі «Томнатик». Косівською міською радою облаштовано оглядовий майданчик біля водоспаду Гук у м. Косові.

За кошти обласного і місцевих бюджетів у м. Косові було відкрито восьмий на Прикарпатті туристично-інформаційний центр.

Загалом у 2018 році реалізовувалися 15 туристичних проектів, які отримали фінансування за рахунок коштів міжнародних донорів. Загальна сума залучених коштів склала понад 1 млн євро та близько 900 тис. гривень. Наймасштабнішим є проект «Світ Карпатських розет – заходи із збереження унікальності культури Карпати». Цей проект є переможцем конкурсу Програми прикордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства «Польща-Білорусь-Україна 2014-2020»[25].

У напрямі розвитку і диверсифікації туристичного продукту, підвищенні якості послуг забезпечено інформаційну підтримку організації в м. Івано-Франківську курсів екскурсоводів, які тривали з березня по червень 2018 року. Проведено семінар «Сприяння місцевих органів влади розвитку туризму» (24-25 квітня, м. Івано-Франківськ, ІФОЦППК).

За сприяння облдержадміністрації організовано VII-й сезон щонедільних безкоштовних екскурсій в Івано-Франківську. Протягом травня – вересня було проведено 19 тематичних екскурсій, участь у яких взяло понад 530 осіб.

В напрямі промоція туристичного потенціалу регіону представники області взяли участь у Форумі гідів (27-28 лютого, м. Львів), стратегічній сесії кластерної ініціативи «Гостинна бойківська Долинина» (22.03, с-ще Вигода), III Великій конференції готельєрів і власників садиб Яремчанщини

(22.05, м. Яремче), Карпатському форумі регіонального розвитку «Можливості розвитку гірських територій в умовах реформи децентралізації» (31 травня - 1 червня, м. Яремче), III Форумі місцевого розвитку (21-23 червня, м. Трускавець). Підготовлено і поширено Календар туристичних подій 2018. Видано двомовний буклет «Івано-Франківщина фестивальна», гастрономічний путівник «Автентичні смаки Івано-Франківщини». Проведено круглий стіл з метою обговорення можливостей створення туристичного шляху мережі Greenways (Зелені Шляхи) у регіоні Дністровського каньйону (20 лютого, м. Івано-Франківськ), круглий стіл з виробниками місцевих традиційних продуктів з метою маркетингу територій через регіональні продукти харчування, розробки маршрутів гастрономічного туризму, зокрема розширення дегустаційного маршруту «Смак українських Карпат» (2 березня, м. Івано-Франківськ), круглий стіл з презентацією локальних гастрономічних локацій і маршрутів Івано-Франківщини (10.07, с. Жураки Богородчанського р-ну). Реалізовано проект «Унікальні села України. Крилос». На порталі внутрішнього туризму Igotoua - Туристичний гід Україною розміщено матеріали про туристичний потенціал с. Крилос і околиць.

Спільно з суб'єктами туристичної діяльності туристичний потенціал області представлено на 24-й Міжнародній туристичній виставці UITT: «Україна - Подорожі та Туризм» (28-30.03, м. Київ), 23-й міжнародній спеціалізованій виставці «Туризм. Дозвілля. Готелі» (29.03.-01.04, м. Кишинів), X Міжнародному туристичному форумі «Харків: партнерство в туризмі» (16-17.05, м. Харків), «WEST TOURISM FORUM 2018» (15.06, м. Луцьк). 25-му Міжнародному туристичному салоні «Україна» (03-05.10.2018 р., м. Київ), XIX-ій Міжнародній виставці-ярмарку «ТурЕКСПО» (16-18.10.2018 р., м. Львів), Міжнародній туристичній виставці TT Warsaw (22-24.11.2018 р. м. Варшава, Республіка Польща).

Проведено туристичні презентації в рамках III Міжнародного мистецького фестивалю країн Карпатського регіону «Карпатський

ПРОСТІР» (04.05, м. Івано-Франківськ), туристичний бізнес-форум спільно з Клубом ділових людей (29.05, м. Івано-Франківськ), ознайомлювальний тур для канадських туроператорів (27-28.09).

Окрім того, в регіоні триває комплексне аналітико-практичне соціологічне дослідження соціально-демографічного профілю одноденних відвідувачів (екскурсантів) та туристів Івано-Франківської області [25].

Таким чином, туризм як сектор регіональної економіки представляє собою специфічний міжгалузевий комплекс, що включає в себе фінансові та матеріальні ресурси, підприємства, що надають послуги розміщення, харчування, перевезення, страхування індустрію розваг, суб'єкти господарської діяльності, що здійснюють туроператорську і турагентську діяльність, бюджетні установи, що надають екскурсійні послуги і послуги гідів-перекладачів і т.д. Споживачі туристичних послуг розглядають туризм як засіб реалізації своїх рекреаційно-туристичних потреб. Організації, що надають туристам товари та послуги, бачать в туризмі можливість отримувати прибуток з урахуванням попиту на туристичному ринку. Місцеві органи влади розглядають туризм як важливий фактор економіки, пов'язаний з доходами, які місцеві громадяни можуть отримувати від цього бізнесу у вигляді податків, що надходять до місцевого бюджету, а також як фактор зайнятості населення.

Спільна ефективна співпраця на основі державно-приватного партнерства усіх зацікавлених сторін здатна забезпечити виконання визначених Стратегією напрямів розвитку туризму в регіоні.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Дослідження, здійснені у процесі виконання кваліфікаційної роботи, дозволяють нам зробити наступні висновки та сформулювати певні пропозиції:

1. Івано-Франківська область є одним із найбільш привабливих та популярних туристично-рекреаційних регіонів України. Розвитку туристично-рекреаційної сфери сприяють різноманітність природних факторів, м'який клімат, велика кількість рекреаційних територій, історико-культурних пам'яток, природно-заповідних територій.

2. Визначальними природними рекреаційно-туристичними ресурсами області є гірський клімат та ландшафта, а також наявність територій з відносно сприятливою екологічною ситуацією. Також важливу роль у забезпеченні подальшого розвитку цієї сфери має багата історико-культурна спадщина, адже зараз на території області офіційно налічується 3944 нерухомих об'єкти 60 культурної спадщини (1490 – археології, 1443 – архітектури та містобудування, 869 – історії та 142 – монументального мистецтва).

3. Розташування області у Центрі Європи та близькому сусідстві з країнами Європейського Союзу сприяє розвитку прикордонного та міжнародного туризму.

4. В області функціонують понад 500 туристично-рекреаційних закладів на 20 тис. місць, послуги розміщення також надають близько 800 садиб сільського (зеленого) туризму. Зареєстровано понад 200 суб'єктів туристичної діяльності, з них 36 мають туроператорську ліцензію. Працює 8 туристично-інформаційних центрів. За період 2014-2018 рр. Кількість колективних закладів розміщення зросла з 243 до 274 або на 13%; у т.ч. кількість готелів – з 212 до 244 або на 15%. Кількість зареєстрованих фізичних осіб – підприємців у сфері сільського (зеленого) туризму зросла із

163 до 306 або на 88%. Область має також розвинену оздоровчо-рекреаційну, сферу та вагомий потенціал для подальшого їх розвитку

5. За період 2014-2018 рр. вдалося досягти зростання кількості туристів і екскурсантів з 1,6 млн. до 2,2 млн. осіб, туристичного збору – з 0,9 млн. до 3,7 млн. гривень.

6. Для подальшого ефективного розвитку туризму в регіоні необхідно:

- підвищити рівень сервісу, зокрема забезпечити місця відпочинку надійним телефонним, електронним зв'язком, телебаченням, радіо та іншими засобами комунікації;
- удосконалити туристичну інфраструктуру;
- розвивати і розширювати сільський, зелений, екотуризм спиратися на заохочення приватної власності;
- відродити туристичні дитячі табори та кемпінги, мотелі для сімейного відпочинку.;
- забезпечувати збереження та реставрацію пам'яток історії;
- поліпшити транспортну інфраструктуру.

7. Важливе значення для розвитку туристичної галузі має забезпечення екологічної безпеки регіону, що прямо залежить від раціонального використання водних та лісових ресурсів. Завдяки збереженню цих ресурсів та збільшенню їхнього потенціалу можливим є не тільки розвиток туристичного комплексу регіону, але й підвищення фінансово-економічних показників. Забезпечення сталого розвитку лісового та водного господарства конструктивно впливатиме на туристичну галузь Івано-Франківщини.

Серед заходів, які будуть, на наш погляд, сприяти подальшому розвитку туристичної діяльності в регіоні варто реалізувати наступні:

- для стимулювання організованого туризму - формування на базі основних туристичних центрів і курортів єдиної системи рекреаційно-туристичних зон; створення нових туристичних продуктів (туристичної пропозиції) різнопланового тематичного характеру та орієнтованих на широку споживчу аудиторію; розширення асортименту послуг через

залучення нових видів відпочинку, у т. ч. “зеленого туризму”, “екологічного туризму”, “агротуризму” та ін

- для розвитку короткотривалої рекреаційної діяльності – необхідно здійснити аналіз потреб в рекреаційних територіях для всіх урбанізованих систем; облаштування місць масового відпочинку; впорядкування територій, виділених під малі форми приміської рекреації; створення спеціальних краєзнавчих маршрутів, розробка «міських» турпродуктів;

- для розвитку готельного господарства - здійснити розбудову мережі готелів різного рівня комфортності; проведення робіт з реконструкції, переобладнання і оновлення існуючого готельного фонду області; впровадження міжнародних стандартів якості обслуговування в готельних закладах; проведення сертифікації та ліцензування готельних послуг;

- для розвитку санаторно-курортної сфери - розширення мережі сучасних лікувально-оздоровчих закладів; вивчення існуючих і потенційних можливостей промислового освоєння свердловин мінеральних вод; проведення комплексу природоохоронних заходів, спрямованих на формування відповідного естетичного довкілля, комфортного для оздоровлення і відпочинку населення;

- для удосконалення маркетингової діяльності, рекламного та інформаційного забезпечення - впровадити сучасну інформаційно-маркетингову службу для забезпечення повної інформованості громадян України й іноземців про рекреаційно-туристичні можливості регіону; підготовка і розповсюдження серії рекламно-інформаційних довідників і путівників; створення туристичних сайтів і порталів в мережі Інтернет; удосконалення регіональної статистики туризму.

Реалізація цих заходів створить передумови для удосконалення економічних відносин в рекреаційно-туристичній сфері, сприятиме раціональному використанню рекреаційно-туристичних ресурсів, підвищенню туристичної привабливості регіону та, за умови економічної стабільності в державі, сприятиме ефективному розвитку туристичної галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агафонова Л.Г. Соціально-економічні проблеми розвитку туризму в Україні та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / Агафонова Л.Г. // Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. – 2011. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nzkit/2011_9/14.pdf (дата звернення: 25.10.2019). – Назва з екрана.
2. Атаманюк Я. Д. Соціально-економічні передумови розвитку рекреаційно-туристичної індустрії в Івано-Франківській області / Атаманюк Я. Д. // географія та туризм. – 2013. – Вип. 26 – С. 122-131.
3. Атаманюк Я. Д. Сучасні тенденції розвитку рекреаційної інфраструктури Івано-Франківської області / Атаманюк Я. Д. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. – 2014. – Вип. 724-725. – С. 116-121.
4. Биченок М. М. Проблеми природно-техногенної безпеки в Україні / Биченок М. М., Трофімчук О. М. – Київ: УІНСіР, 2012. – 179 с.
5. Бурдуланюк В. Б. Пам'ятки культури Івано-Франківщини / Бурдуланюк В. Б. // – Івано-Франківськ: Нова Зоря. – 2010. – С.54 .
6. Верховинська районна державна адміністрація. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – URL: <http://ww2.if.gov.ua/verhovynska> (дата звернення 18.12.2019). – Назва з екрана.
7. Вечір в Карпатах. [Електронний ресурс]. – URL: <https://vechervkarpaty.at.ua/> (дата звернення: 01.12.2019). – Назва з екрана.
8. Відпочинок в Карпатах [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.karpaty.info> (дата звернення 01.02.2020). – Назва з екрана.
9. Гаврилюк С.П. Конкурентоспроможність підприємств у сфері туристичного бізнесу: навч. посіб. / Гаврилюк С.П. – Київ: Київський нац. торг-екон. ун-т, 2006. –180 с
10. Галка. Електронна інформаційна – пізнавальна газета

- [Електронний ресурс]. – URL: <https://galka.if.ua/> (дата звернення: 02.01.2020).
11. Галюк М. Д. Водні ресурси Івано-Франківської області: інформаційний посібник./ Галюк М. Д. – Яремче, 2011. –156 с.].
  12. Герчанівська П. Е. Дерев'яні церкви України. // Герчанівська П. Е. – Київ: Наукова думка, 2005. – 136 с.
  13. Головне управління статистики в Івано-Франківській області. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.ifstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.12.2019) – Назва з екрана
  14. Гуменюк А. І. Перспективи розвитку туристсько-екскурсійної діяльності на Бойківщині та шляхи подолання існуючих проблем туристичної галузі/ Гуменюк А.І. // Карпатський край. – 2014. – №1(4). – С. 186-194
  15. Данильчук В. Ф. Методологія оцінки рекреаційних територій./ Алейникова Г. М., Бовсуновська А. Я., Голубнича С. Н. – Донецьк: ДІТБ, 2003, – 197 с.
  16. Державна служба статистики України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 03.11.2019). – Назва з екрана.
  17. Державна фіскальна служба України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – URL: <http://sfs.gov.ua/> (дата звернення: 28.12.2019). – Назва з екрана.
  18. Державний комітет статистики України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – URL: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/> (дата звернення: 05.11.2019). – Назва з екрана.
  19. Державний стандарт України. Про затвердження Правил обов'язкової сертифікації послуг з тимчасового розміщення (проживання) та Правил обов'язкової сертифікації послуг харчування. – [Чинний від 27.01.1999 р. №37]. – [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0236-99> (дата звернення 15.02.2020). – Назва з екрана
  20. Дзеркало медіа [Електронний ресурс]. – URL:

<https://dzerkalo.media/>.(дата звернення: 05.11.2019). – Назва з екрана.

21. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу: навч. посіб.: Центр учбової літератури. / Дядечко Л.П. – Київ: 2011. – 224 с.
22. Завада В.Т. Пам'ятки архітектури та містобудування України : церква у с. Ворохта. // Завада В.Т. – Київ : Техніка, 2010. – 123 с.
23. Закутинська І.І. Перспективи використання туристичного потенціалу м. Івано-Франківська під час проведення Євро – 2012 / Закутинська І.І. // Географія та туризм: Наук. зб. – Київ : Альтерпрес, 2011. – Вип. 15 – С.170 -174.
24. Зінько Ю. С. Туризм у Карпатському регіоні: загрози для довкілля та способи сталого розвитку / Зінько Ю. С., Мальська М. П., Іваник М. Б., Благодир С. Ф. // Вісник Львівського університету. Серія: географічна. – 2014. – Вип. 45. – С. 443-451.
25. Івано-Франківська обласна державна адміністрація. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.if.gov.ua/files> (дата звернення: 30.10.2019). – Назва з екрана.
26. Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка. [Електронний ресурс]. – URL: <https://lib.if.ua/exhib/1534076885.htm> (дата звернення: 29.11.2019). – Назва з екрана.
27. Івано-Франківськ. Офіційний сайт міста. [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.mvk.if.ua/> (дата звернення 28.01.2020). – Назва з екрана.
28. Колективні засоби розміщування в Україні у 2017 році : стат. збірник Держ. служби статистики України [Електронний ресурс]. – URL:http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_kzr_2017.pdf (дата звернення 20.12.2019). – Назва з екрана.
29. Креховецький В.В. Транспортне забезпечення/ Креховецький В.В. // географія та туризм – 2011. – Вип. 14 – С. 135-140
30. Круль Г.Я. Основи готельної справи: навч. посіб. / Круль Г.Я. – Київ: Центр учбової л-ри, 2011. – 368 с.
31. Кузнецова Н. М. Основи економіки готельного та ресторанного

господарства: навч. посіб. / Кузнецова Н. М. – Київ, 2011. – 173 с

32. Левицький О.І. Садиби сільського зеленого туризму як об'єкти зайнятості населення в Івано-Франківській області / Левицький О.І. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. – 2018. – Вип. 672-673 – С. 133-136.

33. Левкович У.В. Види готелів та їх рівень комфорту надання послуг маркетологами для туристів в ринкових умовах. / Левкович У.В. // Молодь і ринок. – 2014. – №4 (111). – С. 166-171.

34. Лойко О.Т. Туризм і готельне господарство: навч. посіб. / Лойко О.Т. – Томськ: ТПУ, 2011. – 152 с.

35. Львівський Національний університет Ім. І. Франка. Географічний факультет [Електронний ресурс]. – URL: old.geography.lnu.edu.ua (дата звернення 20.01.2020). – Назва з екрана.

36. Мазаракі А. А. Організація обслуговування у закладах ресторанного господарства : підруч. [для вищ. навч. закл.] / Мазаракі А. А., П'ятницька Н. О., П'ятницька Г. Т. ; за ред. Н. О. П'ятницької. – [2-ге вид. перероб. та допов.]. – Київ : Центр учбової л-ри, 2011. – 584 с.

37. Маланюк Т. З. Сучасний стан розвитку туристичної галузі Івано-Франківської області / Маланюк Т. З. // Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання: матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 23 - 24 березня 2017 р.) – Черкаси: Видавець Ю. А. Чабаненко.

38. Міністерство розвитку економіки, торгівлі, та сільського господарства. Департамент туризму та курортів. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=be44a1a7-69b3-4a77-a86a> (дата звернення: 25.12.2019). – Назва з екрана.

39. Модернізація туризмознавства: теорія і практика партнерства: монографія / [авт. кол.]; за заг. ред. Г.П. Скліяра. Полтава : ПУЕТ, 2015. 372с.

40. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі щодо

визнання Правил обов'язкової сертифікації послуг з тимчасового розміщення (проживання) та Правил обов'язкової сертифікації послуг харчування. – [визнано таким, що втратив чинність від 26.01.2018. № 93] – [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0194-18> (дата звернення 15.02.2020). – Назва з екрана

41. Науково-технічна бібліотека Національного університету “Львівська політехніка” – [Електронний ресурс]. – URL: <http://ena.lp.edu.ua/> (дата звернення 03.03.2020). – Назва з екрана.

42. Паньків Н. М. Природоресурсний потенціал розвитку екологічного туризму Івано-Франківської області / Паньків Н. М. // Вісник Львівського університету. Серія: міжнародні відносини. – 2008. – Вип. 24. – С.230-233.ернення 03.03.2020). – Назва з екрана.

43. Пендерецький О.В. Географія народних промислів Західної України як об'єктів промислового туризму. / О.В. Пендерецький // Економічна та соціальна географія: наук. збірник КНУ ім. Тараса Шевченка. – 2010. – № 1(61). – С. 122 - 128.

44. Пендерецький О.В. Соціальні аспекти ви промислового туризму/ Пендерецький О.В. // Географія та туризм. – 2012. – Вип. 19 - С.37-44.

45. Полчанінова І.Л. Міжнародні стандарти обслуговування в засобах розміщення/ Полчанінова І. Л. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 63 с.

46. Природо - заповідний фонд України [Електронний ресурс]. – URL: <http://pzf.land.kiev.ua/pzf-obl-9.html> (дата звернення: 21.12.2019) – Назва з екрана.

47. Про внесення зміни до переліку населених пунктів, яким надається статус гірських: постанова Кабінету Міністрів України від 17.10.2013 р. №757. [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/647-95>

48. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07. 2002 р. № 40-IV.// Відомості Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення: 20.03.2019). – Назва з екрана.

49. Про оздоровлення та відпочинок: Закон України від 04.09.2008 р. № 375-VI // Відомості Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-17> (дата звернення: 25.03.2020). – Назва з екрана

50. Про туризм: Закон України від 15.09.95 № 324/95 // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №31. – С. 241

51. Рудько Г.І. Конструктивна геоекологія / Рудько Г.І., Адаменко О.М. // – Київ: ТОВ „МАКЛАУТ”, 2008. – 320 с.

52. Рутинський М.Й Туристичний комплекс Карпатського регіону України: монографія: навч. посіб. / Рутинський М.Й., Стецюк О.В. – Чернівці: Книги–XXI, 2010. – С. 440.

53. Семичастний І.Л. Обґрунтування структури туристського інформаційного центру міста Донецька, концепції створення та основних напрямків його діяльності як обов'язкового елемента управління інформаційною підтримкою "Євро-2012" в Україні: наук.зб. – [Електронний ресурс] / Семичастний І.Л. – Донецьк: Донецький інститут туристичного бізнесу. – 2010. URL: www.stattonline.org.ua. (дата звернення: 25.03.2020) – Назва з екрана.

54. Соціально - економічний аналіз Івано-Франківської області. Офіційний сайт Івано-Франківської державної адміністрації. [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.if.gov.ua/files2004.06.2014.pdf> (дата звернення 18.12.2019). – Назва з екрана.

55. Стецюк О. В. Суспільно-географічний аналіз розвитку сільського зеленого туризму в Івано-Франківській області / О. В. Стецюк // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. міжнар. відносини. – 2012. – Вип. 29. – С. 217–222.

56. Стратегія розвитку Івано-Франківської області на період до 2020 р. Івано-Франківська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс]. –URL: http://www.if.gov.ua/files/SP_IF_oblast_4.pdf (дата звернення:

25.12.2019) – Назва з екрана.

57. Стратегія розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 рр. Івано-Франківська обласна рада [Електронний ресурс]. – URL: <https://orada.if.ua/wp-content/uploads/2020/01.pdf> (дата звернення: 20.03.2020) – Назва з екрана.

58. Територіальні органи ДПС в Івано-Франківській області. Офіційний портал [Електронний ресурс]. – URL: <https://if.tax.gov.ua/diialnist/zabezpechennya-nadhodjen/418360.html> (дата звернення: 20.11.2019) – Назва з екрана.

59. Туристична діяльність в Україні у 2017 році : стат. збірник Держ. служби статистики України [Електронний ресурс]. – URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_td_2017.pdf (дата звернення 20.12.2019). – Назва з екрана.

60. Туристичний портал міста Яремче [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.yaremche.org/> (дата звернення 02.02.2020). – Назва з екрана.

61. Українсько-польський туристичний портал [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.tourism-carpathian.com.ua/> pdf (дата звернення 18.12.2019). – Назва з екрана.

62. Управління міжнародного співробітництва, євроінтеграції, туризму та інвестицій Івано-Франківської облдержадміністрації. [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.iftourism.com/pro-ivano-frankivsku-oblast> (дата звернення 10.01.2020). – Назва з екрана.

63. Ясенчук В.І. Особливості методик оцінки рекреаційно-туристичних ресурсів Середнього Придністров'я / Ясенчук В.І., Явкін В.Г., Морар А.В. //Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Географія. – 2012. – Вип. 633-634. – С. 179-183

ДОДАТКИ

Додаток А

Рис. А.1 Картосхема адміністративного устрою Івано-Франківської області

[58]

Додаток Б

Перелік об'єктів природо-заповідного фонду Івано-Франківської області [46]

Назва	Рік заснування	Площа (га)	Місце знаходження
Природні заповідники			
Горгани	1996	5344	Надвірнянський район
Національні природні парки			
Верховинський	2010	12023	Верховинський район
Галицький	2004	14685	Галицький район
Гуцульщина	2002	32271	Косівський район
Карпатський	1980	50303	Яремчанська міська рада, Верховинський район
Синьогора	2009	10866	Богородчанський район
Регіональні ландшафтні парки			
Гуцульщина	1996	50000	Косівський район
Дністровський	1993	19656	Тлумацький та Городенківський райони
Поляницький	1996	1070	Болехівська міська рада
Заказники			
Ботанічний			
Кливський	1974	104	Надвірнянський район
Княздвірський	1974	208	Коломийський район
Талпишірківський	1974	424	Надвірнянський район
Яйківський	1974	263	Рожнятівський район
Гідрологічний			
Турова дача	1974	255	Рожнятівський район
Ландшафтний			
Грофа	1996	2533,8	Рожнятівський район
Джурджійський	1974	754	Надвірнянський район
Козакова Долина	1982	949	Тисменський район
Садки	1974	995	Надвірнянський район
Лісовий			
Скит-Манявський	1982	356	Богородчанський район
Бредулецький	1974	116	Надвірнянський район
Орнітологічний			
Пожератувальський	1974	206	Косівський район

Додаток В

Категоризовані індивідуальні засоби розміщення Івано-Франківської області
[25]

№	Назва	Адреса	e-mail, web	Категорія
1	2	3	4	5
Болехівська Міська рада				
1	Туристично - відпочинковий комплекс "Скеля"	ур. Видрина, с. Бубнище	http://skelja.at.ua	2
Верховинський район				
2	Котедж "5 Вершин"	вул. М. Грушевського, 85, с-ще Верховина	igorsinitovych@hotmail.com	3
3	Гостинний двір "Водограй Карпат"	вул. Жаб'євський потік, 33а, с-ще Верховина	vodogray-karpat.at.ua	3
4	Відпочинковий комплекс "Гердан-Верховина"	вул. Поповича, 8-10, с-ще Верховина	gerdan3@ukr.net	3
5	Гостинний двір "Горицвіт"	вул. Заріччя, с. Верхній Ясенів	cvitkarpat@gmail.com	3
6	Садиба Данчуків	вул. Жаб'євський потік, 32, с-ще Верховина		стандарт
7	Гостинний двір "Згарда"	прис. Печище, с. Верхній Ясенів		3
8	Приватна садиба "Карпатська оселя"	вул. Гуцульського повстання, 40б, с-ще Верховина		3
9	Гостинний двір "Краса Карпат"	прис. Параджін, с. Буковець	krasa.karpat@ukr.net	2
10	Приватна садиба "Лісовий закуток"	прис. Закуток, с. Білоберізка		1
11	Приватна садиба "Надія"	вул. Циркалеш, с. Білоберізка		2

Продовження Додатку В

1	2	3	4	5
12	Садба “Під ясенем”	прис. Грабовець, с. Ільці		2
13	Садба Спаських	вул. Довбуша 31, с-ще Верховина	spa.ky.08@gmail.com	стандарт
14	Приватна садба “У Ганнусі”	вул. Довбуша, 21, с-ще Верховина	makivnychuk@gmail.com	2
15	Приватна садба “Хата Різбяр”	вул. Центральна, с. Білоберізка		3
16	“Цікава садба”	вул. Гуцульського повстання, 11, с-ще Верховина	hutsulkaksenia@gmail.com	2
Долинський район				
17	Маєток “12 місяців”	урочище Йозифсталь, 29а, с. Мислівка	12months.hotel@gmail.com	3
18	Садба “Дарваїв кут”	вул. Підсигавка, 11, с. Старий Мізунь	info@darvaiv.com.ua http://darvaiv.com.ua	3
19	Садба “Затишок”	вул. Шубинця, 98, с. Вишків	serzh.andrusyak@gmail.com	2
20	Приватна садба “Затор”	с. Вишків	zator@i.ua	2
21	Гостинний двір “Колиба”	урочище Шандра, с. Шевченкове	mergelina@ukr.net http://shandra.if.ua	3
22	Господарська садба “Мізунка”	вул. Центральна, 61, с. Новий Мізунь		стандарт
23	Садба “На Бабієвій горі”	вул. Бабієва гора, 51, с. Оболоня	zija6666@gmail.com	2
24	Приватна садба “Ортус”	с. Новоселиця	mogytych_s@ukr.net http://ortus.if.ua	2
25	Вілла “Світлана”	вул. Шубинця, 95, с. Вишків	vzden888@gmail.com	3
26	Садба Ірини Лучко	вул. Січових Стрільців 57, с. Старий Мізунь		1

Продовження Додатку В

1	2	3	4	5
27	Приватна садиба “Райшток”	вул. Верховинця, 38, с. Старий Мізунь		2
Коломийський район				
28	Приватна садиба “Княжий град”	вул. Черемшини, 50, с. Княздвір	http://k-grad.if.ua/	3
Косівський район				
29	Приватна садиба Бербеничуків	вул. Патріарха Володимира, 38, с. Космач		2
30	Приватна садиба “Бджолині диво- хатки”	вул. Дружби, 12, с. Старий Косів		1
31	Приватна садиба “Біля каштану”	вул. 30-річчя Перемоги, с. Пістинь		стандарт
32	Приватна садиба “Бутинар”	прис. Горішне, с. Космач		3
33	Приватна садиба “Вілла Діола”	вул. Дружби, 51, м. Косів		3
34	Приватна садиба “Живиця”	вул. Незалежності, 105 м. Косів		3
35	Приватна садиба “Затишн”	вул. Франка 40, м. Косів	sadybazatyshna@ukr.net	3
36	Приватна садиба “Затишок”	вул. І. Мазепи, 8, с. Шешори	namor.ro@meta.ua	1
37	Приватна садиба “Панське”	вул. Довбуша, 20, м. Косів	panske.kosiv@gmail.com	2
38	Приватна садиба “Соколине гніздо”	вул. Т. Шевченка, 107, с. Шешори	sokolyuk.ulyana@gmail.com	2
39	Приватна садиба “Стара хата”	с. Прокурава	starahata@net.pl	3
40	Приватна садиба “Villa Medova”	вул. Над Гуком, 125а, м. Косів	https://www.villa-medova.com.ua	3

Продовження Додатку В

1	2	3	4	5
Надвірнянський район				
41	Садина “Файна хата”	вул. 16 липня, 92 в, с-ще Делятин		2
Яремчанська міська рада				
42	Котедж “Аделіс”	вул. Довбуша, 16 а, м. Яремче		3
43	Гостинний двір “Анастасія”	вул. Незалежності, 600, с. Татарів	anastasiya@tatariv.info	3
44	Приватна садиба “Анна”	вул. Підскельна, 1а, м. Яремче	anna.imagine@gmail.com	2
45	Міні-готель “Ашер”	вул. Піги 75, с. Татарів	anna.sinelnikova@gmail.com http://asher-bukovel.com/	3
46	Котедж “Бамбетль”	вул. В. Стуса, 16, м. Яремче	vernats@ukr.net	2
47	Приватна садиба “Біля річки”	вул. Хоткевича, 9а, м. Яремче	pakhar@ukr.net	3
48	Апартаменти “Велика валіза”	вул. В. Стуса, 16, м. Яремче	vernats@ukr.net	1
49	Садина “Гуцулочка GVM”	вул. Свободи 235, м. Яремче	vasiliy.gnatjuk.if@gmail.com	3
50	Котедж “Деревій”	вул. Стуса, 14/1, м. Яремче	dereviyyar@ukr.net	3
51	Приватна садиба “Шале Марсо”	вул. Карпатська, 131а, с. Поляниця	shale.marso@gmail.com www.shale.marso.com.ua	3
52	Приватна садиба “Petrovmotopunkt”	вул. І. Франка, 55 а, м. Яремче	petrovmotopunkt@ukr.net	2
53	Приватна садиба “У діда Гриця”	вул. Шептицького 2, м. Яремче		2

Додаток Г

Перелік підприємств ресторанного господарства м. Івано-Франківськ [27]

№	Назва закладу	Поштова адреса	Режим роботи
1	2	3	4
1	Ресторан «Альпійський» «Парк-Готель» вул. Гетьмана Мазепи, 10-00 до 23-00	вул. Гетьмана Мазепи, 146	10-00 до 23-00
2	Ресторан «Аркан» (колиба)	вул. Тисменицька, 249 а	11-00 до 24-00
3	Ресторан-клуб «Біле і чорне» «Black&White»	вул. Грушевського, 22а	10-00 до 23-00
4	Ресторан «Баварія »	вул. Південний бульвар, 41	10-00 до 23-00
5	Ресторан «Брунен»	вул. Південний бульвар, 24б	10-00 до 23-00
6	Ресторан «Буржуй»	вул. Промислова, 2 б	10-00 до 23-00
7	Ресторан «Вино і м'ясо»	вул. Незалежності, 15	11-00 до 23-00
8	Ресторан «Говерла» (є панорама)	вул. Василянок, 15	11-00 до 23-00
9	Гриль – ресторан «Булик» вул. Пасічна, 43	вул. Пасічна, 43	11-00 до 23-00
10	Ресторан «Терра»	вул. Галицька, 100 б	10-00 до 23-00
11	Ресторан «Надія»	вул. Незалежності, 40	07-00 до 24-00
12	Готельно-ресторанний комплекс «Легенда»	вул. Івасюка, 25	10-00 до 23-00
13	Панорамний ресторан та кафе «Легенда-центр»	Площа Ринок, 18 а	10-00 до 23-00
14	Ресторан «Україночка»	вул. Ленкавського, 34	12-00 до 23-00
15	Готельно-ресторанний комплекс «Станіславський двір»	» вул. Деповська, 97	10-00 до 22-00
16	Ресторан-театр «Кабукі» ТОВ «Японський ресторан»	вул. Короля Данила, 16в	10-00 до 23-00
17	Ресторан «Фонтуш»	вул. Чорновола, 82	11-00 до 23-00
18	Ресторан «Три мушкетери» (м'ясний клуб)	вул. Чорновола, 14	11-00 до 23-00
19	Ресторан «Рондель»	вул. Нова, 5	11-00 до 23-00
20	Готельно – ресторанний комплекс «Хмельницький»	вул. Хмельницького, 69 б	11-00 до 23-00
21	Ресторан-антикварня «Шпіндель»	вул. Південний бульвар, 21	12-00 до 23-00
22	Ресторан «Хінкальня»	вул. Шашкевича, 2	11-00 до 23-00
23	Готельно-ресторанний комплекс «Зелений клин»	вул. Зарічна, 1	11-00 до 23-00
24	Перша сімейна ресторація Мулярових	вул. В'ячеслава Чорновола, 5	11-00 до 23-0
25	Сімейна ресторація «Повидло»	вул. Юліана Целевича, 34	11-00 до 23-00

Продовження Додатку Г

1	2	3	4
26	Готельно-ресторанний комплекс «Рів'єра»	вул.Пасічна, 39	цілодобово
27	Ресторан «Кухня»	вул.Січових Стрільців,41	11-00 до 23-00
28	Ресторани швидкого харчування «Chicken Hut»	вул.Бельведерська,21а вул.Сахарова,38 вул.Галицька,112 д вул.Бельведерська,21а вул.Залізнична,49 вул.Бандери 62/2	10-00 до 23-00
29	Ресторани швидкого харчування «Ресто»	вул.Грушевського,1	10-00 до 23-00
30	Ресторан швидкого харчування «Best burger»	вул.Січ.Стрільців,13	10-00 до 23-00
31	Ресторація «Мон Амі»	вул.Тисменицька,249 б	11-00 до 23-00
32	Рестобар «Поверх»	вул.Незалежності,11	9.00 до 23-00
33	Кав'ярня «Mondays»	вул.Івана Франка,11	9-00 до 23-00
34	Кав'ярня «Львівська майстерня шоколаду»	вул. Бачинського,2	9-00 до 22-00
35	Кав'ярня «Ростерія кави»	вул.М.Крушельницької,2	8-00 до 22-00
36	Кав'ярня «Арома кава»	вул.Галицька,29	9-00 до 23-00
37	Кав'ярня «Profiterole» «Профітролі	вул.Мазепи,2	» 8-00 до 22-00
38	Кондитерське кафе «Цукерня»	вул.Незалежності,12	8-00 до 23-00
39	Кав'ярня-пекарня «Франс.Уа» 8	вул.Мазепи,1	-00 до 22-00
40	Кав'ярня-пекарня «Львівські круасани»	вул.Незалежності,23 вул.Гетьмана Мазепи,3	10-00 до 22-00
41	Кав'ярня «Бізе»	вул.Галицька,31	10-00 до 22-00
42	Кав'ярня «Говорить Івано-Франківськ»	Площа Ринок,8	8-00 до 21-45
43	Кав'ярня «Кімбо» «Kimbo»	вул.Незалежності,10а	11-00 до 23-00
44	Кав'ярня «Дім кави»	вул. Грушевського,22	9-00 до 20-00
45	Кав'ярня-палярня «Фабрика кави»	вул.Південний бульвар,35	8-00 до 20-00
46	Кафе-кондитерська «Делікація» «Delikacia»	вул.Незалежності,20	8-00 до 22-00
47	Кафе –морозиво вул.Незалежності,5		10-00 до 23-00
48	Кафе «Лофт»	Вул.Січ.Стрільців,62а	10-00 до 23-00
49	Кафе «Жако»	вул.Стуса,17А	10-00 до 23-00
50	Кафе «Мануфактура»	вул. Площа Міцкевича,6	9-00 до 22-00
51	Роял-кафе	вул.Новгородська,49	10-00 до 22-00
52	Суші-Бар «Япона Хата»	вул.Незалежності, 16	10-00 до 23-00
53	Бістро «Десятка»	вул. Шашкевича,4	12-00 до 22-00
54	Кафе «Vegano Hooligano»	вул. Володимира Великого,14	12-00 до 21-00
55	ПАБ «Грот»	вул.Бачинського,2	11-00 до 23-00
56	ПАБ «Буха-Рест»	вул.Вовчинецька,219 а	8-00 до23-00

Продовження Додатку Г

1	2	3	4
57	Гастробар «Балкон»	Площа Ринок,8	9-00 до 23-00
58	ПАБ «Барбос»	вул.Бачинського,2	9-00 до 23-00
59	Пивний підвал «Bierkelle»	вул.Незалежності,16	9-00 до 23-00
60	Пивний бар «Живе пиво»	вул.Богдана Хмельницького, 53/156	11-00 до 22-00
61	Пивний бар «Пивна оселя»	вул.Чорновола, 105	11-00 до 23-00
62	Піцерія «Піца-паста»	вул.Чорновола,35	10-00 до 23-00
63	Піцерія «Віва Італія»	вул.Вовчинецька,26	11-00 до 22-00
64	Ресторан-піцерія «Fragolini» «Фраголіні»	Південний бульвар,21	11-00 до 22-00
65	Піцерія «Тіп-Топ»	вул.Лепкого,14	11-00 до 22-00
66	Піцерія «Піца Плюс»	Площа Ринок,6	11-00 до 22-00
67	Їдальня «Виноград»	вул. Чорновола,4а	8-00 до 18-00
68	Їдальня «Домашня кухня»	вул.Дудаєва,10	8-00 до 19-00
69	Їдальня «Комора»	вул.Тичини,9А	10-00 до 20-00
70	дальня-кафе «Шабатура»	вул.Василіянок,1	9-00 до 17-00

Додаток Д

Перелік сертифікованих закладів розміщення Івано-Франківської області
(станом на 01.01.2019 р.) [25]

№	Назва	Адреса, контакти	Категорія
1	2	3	4
1	Готель “Прикарпаття”	м.Івано-Франківськ, вул. Гетьмана Мазепи, 140 а тел..(0342)75-00-01,(050)251-69-68 e-mail: tourhotel@ukr.net www.if-tourist.com	
2	Готель “Надія”	м. Івано-Франківськ , вул. Незалежності, 40 тел.(0342)72-70-75 e-mail: info@nadiyahotel.com www. nadiyahotel.com	3***
3	Мотель “Жокей”	м. Івано-Франківськ, вул.Сеченова, 56 тел.(0342)55-40-34,	
4	Готель “Легенда”	м. Івано-Франківськ, вул.Івасюка, 25 тел.(0342)71-33-33 e-mail: legenda-f@i.ua	3***
5	Готель “Фонтуш”	м. Івано-Франківськ, вул.Чорновола, 82 тел.(0342)72-44-78 e-mail: fontush2010@ukr.net www. fontush.if.ua	
6	Готель “Фортуна”	м. Івано-Франківськ, вул.Пасічна, 39 тел. (0342)58-85-90, (050)373-19-44	
7	Мотель “Формула-1”	м. Івано-Франківськ, вул.Коновальця, 433 тел. (0342)71-17-11, 50-54-82 e-mail:Formula1hotel@ukr.net	
8	Готель “Франц”	м. Івано-Франківськ, вул.Галицька, 11а тел. 75-01-00,(066)817-11-73 e-mail:info@hotel-franz.com.ua http:// hotel-franz.com.ua	
9	Готель “Під Темплем”	м. Івано-Франківськ, вул.Страчених, 4 тел. (0342)59-53-33 www.tempel.if.ua	
10	Готель “Станіславів”	м. Івано-Франківськ, вул. Чорновола, 7 тел. (0342)75-24-70,(067)355-02-77 e-mail: lukshotel@gmail.com www.stanislaviv.org.ua	

Продовження Додатку Д

1	2	3	4
11	Мотель “Лелич”	Тисменський р-н, с.Угринів,вул. Галицька,22а тел.(0342)5837-81,(095)301-41-43	
12	Спортивно-оздоровчий комплекс “Хатки Руслани”	Яремчанська міська рада, с-ще Ворохта, вул. Данила Галицького,2а тел..(03434)4-15-42, (097)793-45-07 e-mail: xatky_ruslany@online.ua www.xatkyruslany.com.ua	
13	Санаторій “Гірське Повітря”	Яремчанська міська рада, с-ще Ворохта, вул. Данила Галицького,5 тел.(03434)4-17-70 e-mail: girsre@meta.ua http:girske.at.ua	
14	ДЛОК “Верховина”	С-ще Верховина, вул. Поповича,9 тел. (3432)2-15-71 http://www.if-tourist.com	
15	ТВК “Сяйво Карпат”	Верховинський р-н, с.Красноїлля, присілок Долина тел. (096)934-29-54	
16	ДЛОК “Сокіл”	Галицький р-н, с. Сокіл, вул. Короля Данила,7 тел. (067)344-07-62 e-mail:dlok_sokil@ukr.net http://tabir-sokil.com.ua	
17	ДЛОК “Перлина Придністров'я”	Городенківський р-н, с.Михальче, урочище Долина,1 тел. (03430)4-02-48, (097)373-12-93 e-mail:vpburdega@ukr.net https://perl.in.ua	
18	Санаторій “Перлина Карпат” (ПП “Станіслав”)	Долинський р-н, с.Витвиця. вул. Вигодівка Тел.(03477)35-3-24	
19	ПЗОВ “Лімниця”	Калуський р-н, с.Вістова,вул. Санаторна,2 тел. (03472)9-34-47, (050)373-21-22	
20	База відпочинку “Байка”	м. Косів, вул. Над Гуком,150 тел. (03478)2-36-33, (067)958-60-72 e-mail: info.bayka@gmail.com www.bayka.cosiv.info	

Продовження Додатку Д

1	2	3	4
21	ГВК “Маєток Сокільське”	Косівський р-н, с.Тюдів, вул. Зелена, 20 тел.(067)231-95-55 e-mail: maetok_sokilske@ukr.net www.sokilske.com.ua	
22	ДЛОК “Карпатські зорі”	м. Косів, вул. Над Гуком,17 тел.(034778)2-48-51, (097)56-35-444 www.if-tourist.com	
23	Санаторій “Карпатські зорі”	м. Косів, вул. Над Гуком,15 тел.(03478)2-16-93 e-mail: karpaty.stars@gmail.com http://www.kzori.com	
24	ЛОК “Прикарпатські зорі”	Коломийський р-н, с.Слобода, вул. Франка, 5 тел. (03433)6-35-01, (067)684-39-19	
25	ГВК “Маливо”	Делятинська ОГТ, с-ще Делятин, вул. 16 Липня, 36 тел. (03475)2-24-94 e-mail: malivo@optima.com.ua https://malyvo.com.ua	
26	ГВК “Вільні Вітри”	Рожнятинський р-н, с.Осмолода тел.(067)509-13-72 e-mail: karpatorama@gmail.com https://freewinds.com.ua	
27	Готель “Еліт-Центр”	м. Рогатин, вул. Галицька, 20 тел. (03435)2-15-25	
28	Санаторій “Черче”	Рогатинський р-н, с.Черче, вул. І. Франка, 109 тел. (03435)7-12-44, (098)067-59-39 http://cherche.com.ua/sanatorii	
29	Оздоровчий комплекс “Карпати”	м. Яремче, вул. І.Петраша, 30 тел. (03434)2-24-74 e-mail: bv-karpaty@ukr.net http://www.ok-karpatu.com	
30	Готель “Станіславський”	м. Яремче, вул. Петраша, 5 тел. (03434)2-30-33, (050)373-65-35 e-mail: Stanislavsky-hot@mail.ru www.stanislavskiyi.com	
31	ГВК “Горгани”	Яремчанська міська рада, с. Яблуниця тел. (03434)3-64-94, (067)979-27-09 e-mail: admin@gorgany.com.ua http://gorgany.ua	

Продовження Додатку Д

1	2	3	4
32	МРЦ “Кремінці”	Яремчанська міська рада, с. Татарів тел. (03434)3-54-02, (067)191-61-56 e-mail: sanatkreminci@gmail.com http://kremintsi.com.ua	
33	ГВК “Магія Карпат”	Яремчанська міська рада, с. Поляниця тел. (067)344-88-98 e-mail: magic.karpaty@gmail.com www.magic-karpaty.if.ua	
34	Готель “Романтик”	м. Яремче, вул. Свободи, 363/32 тел. (0342)59-52-15, (098)733-35-55 e-mail: romantikspahotel@gmail.com www.romanticspahotels.ua	
35	Готель “Велланд”	м. Яремче, вул. Івана Франка, 12/1а тел. (066)380-44-66 e-mail: info@wellland.cjv.ua http://www.wellland.com.ua	
36	База відпочинку “Смерека”	м. Яремче, вул. Свободи, 309 тел. (097)043-98-34 e-mail: snereka-hotel@ukr.net http://www.smereka-hotel.com.ua	
37	Готель “Карпатські зорі”	м. Яремче, вул. І. Петраша, 6а тел. (03434)2-23-38 e-mail: kzoriyar@gmail.com www.karpatskizori.com	3***
38	ТВК “Ворохта”	Яремчанська міська рада, с-ще Ворохта, вул. Данила Галицького, 155 тел. (067)524-0-524 e-mail: vorohta@gmail.com www.vorohta.com.ua	
39	ТОК “Едельвейс”	Яремчанська міська рада, с. Микуличин тел. (0342)5068-54, (097)540-12-88 e-mail: edelvejs2006@ukr.net http://www.edelvejs.com.ua	
40	ТВК “Ольга”	Яремчанська міська рада, с. Татарів, вул. Незалежності, 659 тел. (03434)3-53-02, (050)529-07-24 e-mail: hotel_olga@ukr.net www.olga-hotel.com.ua	

Продовження Додатку Д

1	2	3	4
41	ГБК “Skilandhouse” (“СкілендХаус”)	Яремчанська міська рада, с. Поляниця тел. (050)373-94-60 e-mail: skilandhouse@meta.ua http://skilandhouse.com	
42	ГБК “Skilandhouse” (“СкілендХаус”)	Яремчанська міська рада, с. Яблуниця тел. (050)373-94-60 e-mail: skilandhouse@meta.ua http://skilandhouse.com	